

Mennyi az anyyi?

Lépéskényszer

Hány lába van a százlábúnak?

Darwin pintyei

Nézzük együtt...

Leonardo da Vinci képeit!

Több a soknál

Falka

A királyfi macskái

Nekem egy is elég

EGY-TÖBB

Hőnyi E. Katalin > F. URASÁG	1	Reszler Gábor > EGYSZARVÚK ÉS TÖBBSZARVÚK...	30
Vörös István > AZ EGYETLEN KÉK BOLYGÓ	1	Nacsinák Gergely András > TÖBB A SOKNÁL	32
Makó Ágnes > AZ EGYSEJTŰEK IS UTÁLNAK TAKARÍTANI	2	Janecska Kata > A KIRÁLYFI MACSKÁI	34
Kapitány Máté > HONNAN NÉZED?	4	Stelkovic Brigitta > SZÍNTELENSÉG?	36
Vibók Ildi > TÉNYLEG AZ VAGY, AMIT MEGESZEL?	6	Borsiczky-Fél Júlia > DARWIN PINTYEI	38
Szigeti Zoltán > EGY SZÁL FÚTÓL AZ ÓSERDŐIG	8	Z. Karvalics László > MENNYI AZ ANNYI?	40
Varga Zoltán Zsolt > NEKEM EGY IS ELÉG	10	Parapatics Andrea > KÉZ KEZET MOS	42
Kovács Zoltán Tibor > LÉPÉSKÉNYSZER	12	Szitáné Kazai Ágnes > MINDENKI A SZIGETÉRT	44
Fecske Csaba > KÉT APA	14	Inczedy Tamás > A HARAPÓS MŰANYAGSZÉK ÉS A TÖBBIEK	46
Molnár Dóri > EMLÉK-KÉP	14	Haász János > LEŐ, AZ EGYETLEN	borító3
Victor András > HÁNY LÁBA VAN A SZÁZLÁBÚNAK?	15	Lauer Péter > HANGYAGOND	borító3
Szabó Attila > VALAMI OTT BELÜL	18	Búth Emília > EGY MEG EGY	borító4
Bene Zoltán > FALKA	20	Csongor Andrea > SZÁMÍTÁSAIM SZERINT	borító4
Papp Tímea Réka > A KISKAKAS ÉS A TYÚKOCSKA	22	EGYET MONDOK, KETTŐ LESZ BELŐLE	borító4
Nézzük együtt... LEONARDO DA VINCI KÉPEIT!	24	illusztrációk > Pap Kata, Benedek Virág, Török Eszter, Láng Anna, Macsinka Zsolt	
Hollós Máté > LEHET-E EGY TÖBB, MINT A SOK	26		
Jámborné Balog Tünde > ELSŐ VAGY UTOLSÓ?	28		

Szerkesztők > Horgas Judit, Levendél Júlia
Grafikai tervezés > René Margit, Pákozdi Ferenc
Főmunkatárs > Szirmai Panni
Olvasószerkesztő > Bognár Anikó
Kiadja > a Liget Műhely Alapítvány
Szerkesztőség címe > 1122 Budapest, Kissvábhegyi út 4-6.
E-mail > info@szitakoto.com
Internet > ligetmuhely.com/szitakoto-folyoirat

Támogató > Emberi Erőforrás Támogatáskezelő
Nyomdai kivitelezés > Keskeny és Társai 2001 Kft. | ISSN 1789-4972
Terjeszti > a Lapker Zrt
Előfizethető > közvetlenül a kiadónál, a hírlapkézbesítő postahivataloknál
és a HELIR-nél (1089 Budapest, Orczy tér 1.)
Előfizetési díj egy évre > 3780 Ft | Megjelenik negyedévente
Előfizetés > konyv.ligetmuhely.com
Mesék és versek hangos formában > soundcloud.com/liget

EGY – TÖBB

F. Uraság

Folyton kételkedem
bár sose hármalkodom
az egyetértést
szívből nem állhatom
mert míg furcsálkodom
s míg egyet nem értek
senkivel és semmivel
attól se kell félnem
hogy beállok a sorba
a többiek elé? Vagy mögé?
Vagy közé...
Ily egyedül-állóként nem teszem közzé
hogy leginkább attól tartok
ha együtt ácsorgunk a sorban
sokan
kiderül hogy nem csak egyet nem értek.

HÖNYI E. KATALIN

Az egyetlen kék bolygó

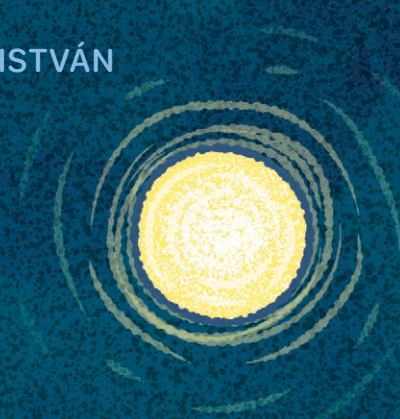
Csináld meg egyszer jól!
Több lesz, mintha kétszer,
de rosszul próbálsz.
Az egy drága ékszer.

A több csak kísérlet,
többszöri elbukás,
másodsor, harmadszor
megcsinálhatja más.

Aki az első lesz,
az nyer a legtöbbet
magának és másnak,
a rétnek, erdőnek.

Az összes tárgyból több
mint egy van. Kivétel
csak a Föld, nincs másik.
Összeforrt az éggel.

VÖRÖS ISTVÁN

Az egysejtűek is utálnak takarítani

Ami, az amőba sekély vizű, langyos pocsolyában élt az erdő szélén, az aszfaltozott főúton. Mindennap autók és buszok százai haladtak keresztül a pocsolyán, így Ami bárhova elutazhatott a gumiabroncsok részében. Büszke volt rá, hogy bármelyik oldalán, a hasán, a hátán és a fején is tudott állabakat növeszteni, gyakran el is autózott a közeli sportpályára, ahol nagy köröket futott. Moziba járni is szeretett, legszívesebben természetfilmeket és dán vígjátékokat nézett. Pattogatott kukoricát soha nem evett, idegesítette a rágcsálás hangja. Mozi után fagyizni ment, és legalább három gombócot elnyalt hazafelé.

Ami ragaszkodott bevált szokásaihoz, napjai változatlan menetrend szerint váltogatták egymást. Hétfőnként futott, kedden moziba ment, szerdán otthon pihent, csütörtökön megint futott, pénteken mozizott,

szombaton kitakarította a pocsolyát, vasárnap pihent és hétfőn minden kezdődött előlről. Néha eszébe jutott, hogy izgalmasabb lenne az élete, ha kipróbálna valami mást is, de semmi érdekes nem jutott eszébe.

Egy esős délutánon éppen a pocsolyában pihent, amikor furcsa dolog történt. Megdagadt, sejtmagja vibrálni kezdett és megfájdultak az állabai. Egyszer csak kettéosztódott és létrejött belőle Amő és Óba. Az új amőbák kisebbek voltak, de nagyon hasonlítottak Amira és egymásra is. Bőven volt hely mindkettejüknek a pocsolyában, ezért úgy döntöttek, együtt maradnak. Csakhogy egyre gyakrabban vitatkoztak. Ha Amő sakkozni szeretett volna, Óba kártyázni akart. Ha Óba pizzát rendelt volna, Amő nekiállt levest főzni. Amikor végképp összevesztek, hogy moziba vagy színházba menjenek, és már a külön pocsolyába

költözést fontolgatták, hirtelen mindketten megdagadtak, sejtmagjuk vibrálni kezdett és megfájdultak az állábaik.

Amő és Őba egyszerre osztódott ketté. Létrejött Amőb, Bamőb, Camőb és Damőb. Ezután még nagyobb viták alakultak ki, négyen négyféle ötlettel álltak elő reggel, és estig tárgyaltak, szavaztak, veszekedtek. Klikkek alakultak ki: ha ketten kitalálták, hogy sütit kellene készíteni, a másik kettő mindenképpen túrázni indult volna. Amőb és Camőb kosárlabdázni szeretett, Bamőb és Damőb viszont csak focizni volt hajlandó. A takarítást mind a négyen megpróbálták a többiekre háráítani, így a pocsolya vize egyre koszosabb és zavarosabb lett.

Az újabb osztódás után nyolc, néhány nap múlva pedig már tizenhat amőba élt a pocsolyában. A vitákat mintha elvágták volna. Az új amőbák kis csoportokat alkottak, így

mindenkinek volt társasága, és a feladatokat is jobban el tudták osztani. Kosár- és focicsapat is alakult, túraegyesületet, filmklubot és olvasókört hoztak létre. Minden héten más csoport felelt a takarításért és a főzésért, közben a többiek pihenhettek.

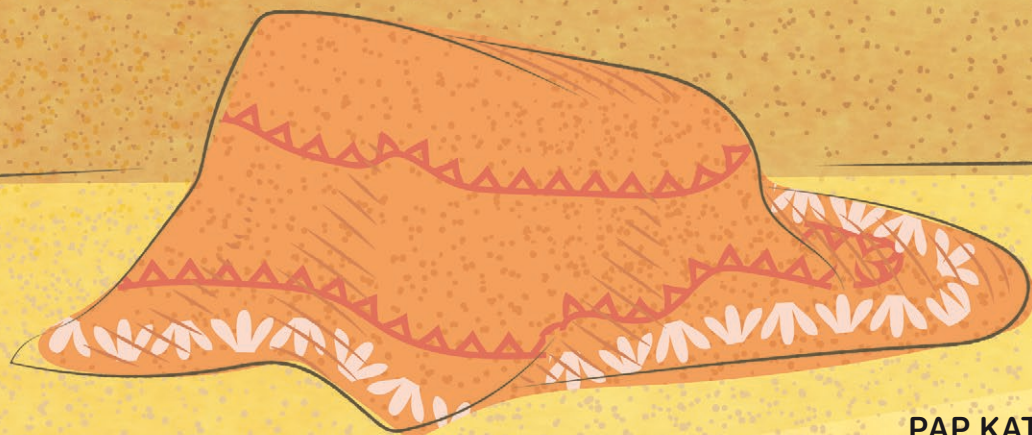
A sokadik osztódásnál újjáéledtek a viták. Akkora volt a tömeg a pocsolyában, hogy az amőbák alig fértek el egymástól. Mielőtt azonban végképp megharagudtak volna egymásra, eldöntötték, hogy szétköltöznek több, szomszédos pocsolyába. A költöztetőautó kerekének abroncsréseiben utaztak és benépesítették az erdőszél összes pocsolyáját. Megvolt a helye a focimeccseknek és a filmklubnak is.

MAKÓ ÁGNES

Honnan nézed?

Várjál, nem értem, te honnan nézed? Mit nem értesz, hát innen. Vili azt mondta, egy dobozt lát. Jól van, nem kell mindig Vilire hallgatni, legyen már saját véleményed! Ez nem doboz. Ez játékkonzol. Kocka. Mármint te vagy kocka a konzoloddal. Dani alaposabban megnézte, mert valahogy kicselezte Ildikó nénit, és közelebb settenkedett. Ő azt mondta, hogy biztosan üvegtál. Pont Daninak hiszel? Olyan a szemüvege, mint a szódásüveg. Nem üvegtál az. Nézd már meg, hát jól láthatóan kirajzolódik a formája a kendő alatt. Váza, kész. Kriszti szerint könyv. Na persze... Kriszti másra sem tud gondolni, mindig külön vonul és görnyedezik a könyvei felett. Semmi mást nem lát a világból. Jó, akkor micsoda? Mit mondasz, Zsófi? Csak hangosabban, ne motyogj már mindig! Ja, hogy plüssmackó. Zsófi, ez nem az óvoda, nem tűnt fel?! Nézzétek már Márkot! Hallod, mindjárt sikerül lehúznia a kendőt! Végre megtudjuk, mi az ott! Úgysem lehet kibírni ezt a bizonytalanságot! Különben is, mit akart Ildikó néni ezzel az egésszel? Olyan fura ötletei

PAP KATA rajzai

vannak. Azt hiszi, ettől majd érdekesebb lesz az óra? Hogy itt letakar valami tárgyat egy kendővel? Valamit persze magyarázott a képzelőerőről, meg hogy mindenki azt lát a világból, amit látni akar. De akkor is... Csak felidegesít minket vele. Jaj, Timike, nem kell megvédeni Ildikó nénit! Te talán tudod, mi van a kendő alatt? Nem tudod, na látod! És ez nem zavar? Miért nem zavar? Jó, biztos azért, mert te mindig mindent elfogadsz. Az a biztos, mi? Na, hajrá Márk, Ildikó néni most épp másra figyel. Húzd már le azt a kendőt! Áááá. Észrevette. Jó, én akkor sem bírom ezt tovább. Szétvet tőle az ideg, mondom! Miért van szükség képzelőerőre, amikor az ember meg is tudja nézni, ami az orra előtt van?! Talán, ha megdobnám a tollammal. Igen, ez működhet. Talán a hang, ahogyan a kendő alatti tárgynak csapódik a toll, talán az segít kideríteni, mit rejteget Ildikó néni. Vagy ez túlzás? Látom, hogy Edina jelentkezik. Valahogy ettől csak még bosszúsabb leszek. Miért kell jelentkezni? Miért nem lehet csak úgy bemondani a megfejtést? Miért nem tudja

senki, mi van ott?! Elhajítom a tollat. A többiek döbbenetesen néznek rám. Repül a toll. Becsapódik. Súlyja alatt összerogy a kendő, és elsimul az asztalon. Nincs alatta semmi? Ez... Hogy lehet ez? A toll zajosan gurul végig az asztallapon, majd a földre zuhan. Csend van a teremben. Miért olyan rémült a többiek arca? Vagy nem is rémült? Én már ezt sem látom tisztán. Csak hogy Ildikó néni arca annyira szomorú. Mint amikor elvesznek valakitől egy ajándékot, hogy az mégsem az övé. Megfogja a kendőt, és elteszi a táskájába. Vége a varázslatnak, suttogja. Én meg arra gondolok, ott a padban ülve, hogy már kezdem érteni az egészet, hogy egyetlen dobással ezernyi tárgyat semmisítettem meg, vele együtt pedig az összes osztálytársam képzeletét. Meg hogy korábban nem hittem volna, hogy ilyesmi lehetséges. Hogy ekkora kárt lehet okozni egy hülye tollal. Lehajtom a fejemet. Holnap jóvá teszem. Ezt nem mondom ki, de ahogyan Ildikó néni néz, talán látja a szememben. Legalábbis remélem.

KAPITÁNY MÁTÉ

Tényleg az vagy, amit **megezel?**

Nem tudom, te hogy vagy vele, de nekem arról a szóról, hogy **baktérium**, sokáig csak annyi jutott eszembe, hogy nagyon kicsi, nagyon sok van belőle, és némelyik nagyon veszélyes. Mert a felnőttek folyton olyasmikkel jönnek, hogy:

– Gyorsan mosd meg a kezed!

Csupa piszok! Tudod, hány baci lehet rajta? (Ezt Nagyi szokta mondani.)

Meg hogy:

– Öltözz föl jól! Meg ne fázz nekem! Még összeszedsz valami csúnya bacit! (Ez is Nagyi szövege.)

Meg:

– Vigyázz azzal a rozsdás vacakkal, nehogy megbökjön! Tudod, a fránya tetanusz bacik! (Ezt meg Mami szajkózza.)

Úgyhogy amikor Papa azt mondta, ne tömjük magunkat folyton édességgel, mert berágnak ránk a bélbaciaink, már meg se lepődtem, hogy megint a bacik a hunyók. De azért arra kíváncsi voltam, hogy mit keresnek a beleimben. Úgyhogy

megkérdeztem Papát. És akkor kiderült, hogy egyáltalán **nem minden baci rossz!** Sőt! **Vannak igazán hasznosak is!** És a legtöbb bélbaci pont ilyen.

Attól kezdve, hogy az enivaló a szánkba kerül és végigutazik az **emésztőrendszer**ünkön – **nyelőcső, gyomor, vékonybél, vastagbél, végbél**, hogy csak a nagyobb állomásokat említsem –, nagyon megváltozik. Ezt mindenki tudja, aki volt már vécén, igaz? És ez nemcsak azért van így, mert rögtön a szájüregben pépesre rágják a fogaink, hanem mert az emésztőrendszerünk ezt a pépet – amikor a megfelelő helyekre ér – különböző emésztő-koktélokkal borítja nyakon. Az enivaló így alkotóelemeire bomlik, és ezek nagy része már felszívódhat bennünk. Szóval, tudjuk hasznosítani.

Ez egyáltalán nem egyszerű, de szerencsére csomóan segítenek benne nekünk. Ezek a **bélbaktériumok**.

Hogy milyen sokan vannak? Ezt már régóta kutatják a tudósok, és újabban arra jutottak, hogy jó esetben **kábé annyi bélbaci lakik a beleinkben, mint ahány emberi sejt alkot minket**. Durva, mi? Ezek szerint Hugi fele gyerek, fele meg bélbaci? Igazából igen, már ami a sejt darabszámot illeti. De a baktériumok azért sokkal kisebbek, mint az emberi sejtek, úgyhogy a sok baci, ami a vastagbelünkben nekünk dolgozik, összesen kábé 10-20 dekagramm.

És mivel nagyon fontos a munkájuk, nagyon **fontos, hogy minél többen legyenek**. És **minél többfélék!** Az, hogy benned hányféle lakik és milyenek, leginkább tőled függ. Meg leginkább attól, hogy mit eszel. Mert ha mondjuk egyfolytában gyorséttermi kajákkal

sanyargatod szegény bacijsaidat, akkor örülhetsz, ha két-háromszázféle választja a te vastagbeled. De ha változatosan eszel – sok rostot, teljes kiőrlésű magokat, gyümölcsöt, zöldséget –, akkor akár ezerféle bélbaci is ugrik és emészt, amikor odaér a reggelid hozzájuk. Vigyáznak, hogy egészséges, jókedvű és friss legyél. Gyártanak neked B- és K-vitamint. Védik a belet borító nyálkahártyát. És ha hiszed, ha nem, még az alakodra is ügyelnek. De neked is vigyáznod kell rájuk.

Hogy miként? A legjobb, ha olyan ételeket tolsz eléjük, amiket szeretnek. Legyen bennük sok rost meg kevés zsír, az a legtöbbnek bejön. Legyen változatos, amit eszel, hogy minél több bélbaci kedvébe járhass. Rendszeresen egyél és ne összevissza. Igyál elég vizet. Mozogj, játssz nagyon sokat, de azért pihenj is! Mert ezek igazán jó dolgok. Még a bacik is szeretik.

VIBÓK ILDI

Egy szál fűtől az őserdőig

Réten, füves kertben vagy nagyobb parkban sétálva olyan sok fűszálát találsz, hogy meg se tudod számolni. A szép gyepet látva nehéz elképzelni, hogy egy fűszál akár magában is nőhet. Valóban, ahol fű nő, ott sok van belőle, és így együtt alkotnak **gyepet**, **pázsitot**. A fák már gyakrabban állhatnak egyedül, és olyankor méretükkel, alakjukkal vagy színükkel tűnnek ki a környezetből. Lehetnek laza csoportokban is, s egy kis aljnövényzettel, köztük füves tisztásokkal szép látványt nyújtanak. Ilyenkor **liget** van előtted. Ha a fák sűrűbben nőnek

egymás mellett, hogy a fény is szinte alig hatol át köztük, s tövükben cserjék, kúszónövények burjánzanak, melyek fejlődését talán sosem zavarta meg az ember, akkor **őserdő** vesz körül. A fáknál, sőt a fűszálaknál is sokkal több van a tavakban, tengerekben, óceánokban élő egysejtű **algákból**, hiszen parányi méretűek és a vizekben szinte mindenhol előfordulnak.

A növények világában sokaságról, tömegességről azonban nemcsak az egyedek számát illetően beszélhetünk. Kora tavasszal, amikor a mogyoróbokrok, a fenyők, más növények porzós virágai beérnek,

s ezeket megmozgatja a szél, felhőként száll belőlük a virágpor. Fenyőerdők mellett a **pollen** nagyon finom, enyhén sárga színű pora szinte rétegben képes összegyűlni az utakon, járdaszéleken. Az erre a sorsra jutott virágporszemek ugyan már nem érnek el rendeltetési helyükre, a bibékre, de rajtuk kívül azért van még elég, amelyeknek ez sikerül, s így a szaporodáshoz szükséges magok termelése nem marad el. Ha kevesebb pollen képződne, akkor még kevesebb jutna a megfelelő helyre.

Tavasszal a gyümölcsfák ágai a rajtuk sűrűn elhelyezkedő virágoktól is hajladoznak. Jó lenne, ha az összes virágot beporoznák a méhek, megtermékenyülnének és mindegyikből termés fejlődne? Te bizonyára örülnél neki, ha nagyon sok gyümölcs teremne, de ha ez évről évre így történne, a fa beleroskadna. A termésérés ugyanis nagy tápanyagigényű folyamat, így, ha túl sok virág termékenyül meg, nem elegendő a talajból felvehető tápanyag, és a termés egy része elvész, még éretlen állapotában ledobódik. De ne sajnáld, mert a megmaradók beérnek, és még nagyobbra nőnek. Így a kevesebb akár több is lehet, de hogy jobb, finomabb lesz, az biztos. A mennyiség minőségi változással jár, a kevesebb jobb.

A nagy gyümölcsöskertekben nincs hiány beporzó rovarokban, így egyes években, ha minden feltétel kedvező, nagyon sok alma, körte vagy más gyümölcs fejlődik az ágakon. De ha túl sok van belőlük, azok általában kicsik maradnak, mire megérnek. Ha a természet nagyobb gyümölcsöket szeretne, ritkítania kell a termést, bármilyen nehezeze esik. Az értő gazdák azt vallják – s én is tőlük tanultam –, hogy a gyümölcsöket annyira kell megritkítani, hogy teljes kifejlődésük után két szomszédos gyümölcs között akár egy fejlett harmadik is elférjen.

A termések rejtik a magokat, hol kevesebbet, hol többet. Legtöbb magja egyes lágyszárú növényeknek van, például néhány gyomnak, s ezért is fordulnak elő olyan tömegesen. Híresen sok apró magot érlel a disznóparéj, ez az úton-útfélen előforduló, igénytelen gyom. Ezért is találkozhatunk vele szinte mindenfele. Kérdezhetnéd, hogy nem pazarlás ilyen sok magot termelni? Ugyanaz a válasz, mint a virágpor sokaságával kapcsolatban. Minél többet termel belőlük a növény, annál nagyobb az esélye, hogy megfelelő körülmények közé kerüljön, és új élet sarjadhasson.

SZIGETI ZOLTÁN

Nekem egy is elég

Medvenc és Borzas annak idején egy osztályba járt a kerekerdei iskolába, és már akkor összebarátkoztak. A szünetekben együtt építettek homokvárat, készítettek faágakból kuckót, egymásnak rúgták a labdát. De játékukba mindig bevonták a többi állatot, és ha valamin összekaptak a kisiskolások, a két jóbarát nem várta meg Őz tanító nénit, maguk simították el a veszekedéseket. Mintha már akkor készültek volna a későbbi polgármesteri és helyettes polgármesteri szerepre.

Egy nap új fiú érkezett az osztályba, Mosi, a mosómedve. Szülei jól menő mosodát vezettek a városban, de ragaszkodtak hozzá, hogy egyetlen gyermekük az erdei iskolába járjon. Mosi elhatározta, hogy ott ő lesz a vezér. Az első napokban nem szólt senkihez, csak figyelt. Megállapította, hogy Medvenc a főnök, és rögtön utána Borzas következik a ranglétrán.

A néhány napos hallgatás után hízelegni kezdett Medvencnek:

– Gyönyörű bundád van, Medvenc – mondta mézes-mázosan.

– Aranyos vagy, de Nercé és Nyércé sokkal szebb. Sőt, én a tiedét is irigylem, különösen a Zorró-álarcodat.

– Ki az a Zorró?

– Egy ember-hős, a városi könyvtárban láttam róla képregényt.

Másnap Mosi Borzas hangját dicsérte.

– Kedves vagy, de én bizony magasabb hangra vágyom, mint a basszus, inkább bariton lennék, sőt, tenor.

Mivel a hízelgés nem hatott, megpróbálta Borzast bemártani Medvencnél.

– Hallottam, hogy Borzas a hátad mögött Méznyalónak nevezett – susogta a fülébe.

– Tényleg? Ez nagyon jó név, mert tényleg szeretem a lépes mézet nyalogatni.

– De azt is mondta rád, hogy málnatolvaj vagy.

– Ebben is igaza van, annyira szeretem

a málnát, hogy sokszor átsompolygok a szomszéd kertjébe, és kicsit megdézsmálom az ő termését is.

Miután Mosi látta, hogy ezzel sem megy semmire, elhatározta, lejáratja Medvencet a többiek előtt. Másnap reggel, ahogy megérkeztek rollerrel az iskolához, így szólt fennhangon a mackóhoz:

– Neked csak ez az egy rollered van? Nekem több is, ezen a piroson kívül van még egy kék és egy sárga.

– Nekem elég ez az egy roller. Ha több lenne, odaadnám azoknak, akinek nincs egy se.

Mit tehetett Mosi? Piros rollerét még aznap odaajándékozta Vadmalacnak, következő nap a zöldet Nyúlánknak. Ezentúl mindennap hozott valamilyen játékot, és egy hónap alatt valamennyi osztálytársát megajándékozta, kivéve Medvencet és Borzast.

Gondolhatjátok, hogy Mosi nagyon népszerű lett az osztályban, de ettől még Medvencet és Borzast is ugyanúgy kedvelték, mint Mosi érkezése előtt. Ez bizony bosszantotta a mosómedvét.

Egy reggel megint hangoskodott:

– Medvenc, neked csak egy barátod van? Nekem több is: Vadmalac, Nyúlánk, Őz, Nerc, Nyérc..., fel sem tudom sorolni az összes barátomat.

– Nekem egy jóbarát is elég – jegyezte meg Medvenc csendesen, de azért mindenki jól hallotta.

Ezekben az időkben Kerekerdőben még nem tiltották meg a húsevést. Farkas és bandája ott ólálkodott a rengetegben.

A növényevőknek óvatosnak kellett lenniük, ha nem akartak zsákmánnyá válni.

Mosi iskola után rollerrel ment az erdő széléig, ahol szülei már várták. Többnyire elkísérték a barátai is. Egy nap Farkas és bandája lecsapott rájuk. Vadmalac, Nyúlánk, Őz kicsúszott a karmaik közül, de Mosit foglyul ejtették.

– Barátaim! Segítsetek! Megesznek Farkasék! – ordította kétségbeesetten, de a barátok úgy eltűntek, mint a kámfor.

A hazafelé rollerező Medvenc és Borzas meghallotta Mosi segélykiáltását. Medvenc gyorsan a barlangjukhoz szaladt.

– Papa, gyere gyorsan, Mosit elkapta a Farkas-banda!

Med Vendel, Medvenc apukája nem tétovázott, fiával és Borzassal az erdőszélre csörtetett. Még idejében érkeztek. Vendel lekent néhány pofont, Farkas és bandája elsomfordált.

– Medvenc, miért segítettél, hiszen olyan komisz voltam veled? – kérdezte megszégyenülten Mosi.

– Ugyan már, nem vagy te komisz. Mindenki szeret, hiszen mindenedet megosztod a többiekkel. Én kedvellek.

– Én is kedvellek. És igazad van, elég, ha van egyetlen jó barátunk. Ugye, a jóbarátom leszel ezután?

– Hát persze.

Borzás sem hagyta szó nélkül a dolgot.

– Azért az sem árt, ha két jóbarátod van.

Lépés- kényszer

Milton, a tizenkét fejű sárga sárkány azon töprengett, miért nem jön senki a már hetekkel ezelőtt elrabolt királynő megmentésére.

– Lehet, hogy mégsem olyan szép ez a királynő? – tanakodott mind a tizenkét feje.

Addig-addig morfondírozott, mígnem eldöntötte, hogy egy másik királyságból elrabol még egy királynőt. Elvégre két királynő mégiscsak többet ér, mint egy! Másnap hajnalban útra is kelt, és délben már a királyi seregeket várta a barlangja előtt heverő tucatnyi sisak, páncél, kard és pajzs közötti furcsa ködben, de továbbra sem jött senki.

Délutánra azonban a két királynő hatalmas veszekedésbe kezdett. És ez így ment heteken át. Éjjel-nappal. A veszekedés zaj a barlang minden zugába elhallatszódott, Milton képtelen volt elaludni. A seregeknek meg nyoma sem volt a ködben, ezért elhatározta, hogy fellapozza a sárkánykódexét és megnézi, mi a teendő ilyen esetben az ősi sárkánytörvény szerint:

- I. Elrabolom a kiráylányt.
- II. Pár nap múlva érte jön a király és a serege.
- III. Megvívunk.
- IV. Ha a sereg nyer, visszavihetik a kiráylányt.
- V. Ha én nyerek, megszerezem a kiráylányt és a sereget.

– Pofonegyszerű az egész! – mondta mind a tizenkét feje egyszerre.

– De mi történik, ha nem jön a sereg, a kiráylány pedig kibírhatatlan? – lapozgatott tovább a kódexében, de erre az esetre sehol nem talált választ.

– Ez legyen döntetlen! – állapodott meg magával. Közben a kiráylányok ismét elviselhetetlenül veszekedtek.

– Talán, mégiscsak jobb lett volna, ha egy kiráylánynál maradunk és tovább várunk... – mondta az egyik feje szomorúan a többinek.

– Fontos, hogy észrevedd, amikor legyőznek... – sóhajtotta mind a tizenkét feje egyszerre, majd kézbe vette a kódexét és elrepült a Széle-hossza-nincs erdőbe új otthont keresni magának.

Milton már messze járt, amikor a barlangja előtt heverő, tucatnyi különböző méretű és formájú bárd, tollász és mellvért közötti köd átalakult, és hirtelen két varázsló tűnt elő a semmiből.

– Mondtam, hogy jobb, ha kivárunk, és nem avatkozunk közbe! – szolt az első királyság éles eszű udvari varázslója egy másik sárkánykódexszel a kezében.

– Van úgy, hogy amit kerestél, végig ott volt az orrod előtt, de mégsem vetted észre! – replikázta a második királyság bölcs udvari varázslója nevetve. Elmondott egy varázsigét, és Milton régi barlangja előtt a ködfellegből előbukkant mindkét királyság serege.

– Egy mindenkiért... – kiáltotta az első királyság oroszlános címerű és piros színű serege.

– ... és mindenki egyért! – válaszolta a második királyság holló címerű és kék színű serege, majd közös erővel kiszabadították a kiráylányokat, akik azon nyomban kibékültek és örök barátságot kötöttek.

KOVÁCS ZOLTÁN TIBOR

Két apa

Neked is két papád van, barátom?
És melyiket szereted jobban?
Én a régit, mert mindig elvisz valahova
láthatáskor, aztán az is eszembe jut, hogy annyiszor
meglovagoltatt, miközben nagyokat nyerített.
Téged is nyakába vett a tiéd, hogy elláss
a világ végire, egészen az Üveghegyig?
Megbarátkoztál az új papáddal?
Én haragszom az enyémmre,
mert a családkba furakodott.
Azóta semmi sem a régi.
Szerintem egy apa több, mint kettő,
nagyobb öröm, kisebb szomorúság.

FECSCKE CSABA

BENEDEK VIRÁG
rajzai

Emlék-kép

akárhányszor felidézed
változik az emlék
száz új fénytörésben villan
mind mi egyszer történt

megsokszorozza magát
egy mellékes részlet
már-már kitakarva
a nagy kerek egészet

többszörre többfelől
fókuszálsz egy képre
míg rögzíted a percet
benne vagy és mégse

MOLNÁR DÓRI

Hány lába van a százlábúnak?

A százlábúak minden természetjáró számára ismerős lények. Persze a „százlábú” elnevezés csak azt jelzi, hogy az állatnak sok lába van. Mennyi a sok? Némelyiknek 30 lába van, de olyat is ismerünk, amelyeknek 200. Mire kell ez? A százlábúak ferge éjszakai ragadozók. Hosszú, hajlékony testükkel bármerre gyorsan fordulnak, így kapják el áldozatukat.

Egy hasonló állatcsoportnak ezerlábúak a neve. Nekik még több lábuk van; a csúcstartónak – nagyítóval megszámozták – 1306. Az ezerlábúak avarban vagy kövek alatt élnek, némelyik a földben. Korhadó növények darabjaival táplálkoznak, és nem gyorsak. Parányi lábaikat ugyan szaporán mozgatják, mégis viszonylag lassan haladnak. A legismertebb ezerlábú nálunk a vaspondró. Kb. 30 cm hosszú, hajlékony teste hozzávetőleg 50 szelvényből áll, s mindegyiken 2 pár láb van. Időnként tömegesen nekiindulnak új élőhelyet keresni, ilyenkor bevonulhatnak a lakásokba is.

A rákoknak is sok lába van, szám szerint 10. S az első pár lábukon többnyire kisebb-nagyobb olló is található. A pókok 8, a rovarok 6 lábón élnek. De még így is vezetnek a békák, gyíkok és emlősállatok előtt, amelyeknek csak 4 lábuk van. A madaraknak még kevesebb:

kettő, mert hajdani őseik első pár lába az évmilliók során szárnyá alakult. Érdekes, hogy sok madár pihenés vagy alvás közben egylábúnak látszik, annyira felhúzza a másikat, egészen a hasáig. Még jó, hogy el nem dől.

Nekünk, embereknek két lábunk van, bár őseink még néglábúak voltak. Történetünk hasonlít a madarakéhoz, csak hogy a mi elődeink mellső lábai kezékké fejlődtek. Két lábon persze nehezebb az állás. Nem csoda, hogy az embergyereknek még állni is meg kell tanulnia. Bezzeg a vándorló gnú-csapatban született gnú percekkel a megszületése után lábra áll, és megy a csordával.

Minden állatnak csak egy feje van. Nekünk is, de az agyunk két féltékéből áll, és jellemző különbségek vannak a bal és a jobb agyfélteke működése között. A bal a tudatos tervezésben erős, a jobb inkább a formák meglátásában. Ez a „szakosodás” gazdagítja agyunk működését.

Az ember és az állatok fején különböző érzékszervek vannak. (Bár nem is mindig a fején. Például a tücsök hallószerve nem a fején van, hanem első pár lábán, a „térd” alatt.) Az állatvilág leggyakoribb érzékszervei a szem, a fül és az orr.

Legtöbb szeme a pókoknak van; többnyire 8, mégsem túl jó a látásuk. Csak az áldozatukat nagy szökkenéssel elkapó ugrópókoknak kiváló a látása. A hálót építő pókok inkább a lábaikkal tapintva tájékozódnak.

Az embernek – hasonlóan az emlősállatokhoz – két szeme van. Mi az előnye, hogy a szem páros szerv? Az egyik szem sérülése vagy elvesztése esetén még mindig van egy másik. De még ennél is fontosabb, hogy a két szem teszi lehetővé a jó térlátást, a térben eligazodást. Azért látjuk, hogy mi van közelebb, és mi messzebb, mert a jobb és bal oldali szemünkkel ugyanazt a tárgyat picit más irányból látjuk, és agyunk a két kép különbségének mértékéből állapítja meg a tárgy távolságát.

Ha valaki elveszíti egyik szeme világát, akkor is lát valamennyire a térben. Ilyenkor a fej apró mozgásai miatt látja a tárgyakat minden pillanatban picit másként, s ezekből az eltérésekből következtet az agy a térbeliségre.

Minden gerincesnek két szeme van. A ragadozó állatok – például a farkasok vagy a baglyok – szeme többnyire előrefelé néz, mint az embernek. Így pontosan meg tudják állapítani a kiszemelt zsákmány helyzetét, távolságát. A növényevő, legelő állatok,

például az antilopok vagy a nyulak két szeme a fej két ellentétes oldalán van. Ezért gyenge a térlátásuk, hiszen a bal szemük más képet lát, mint a jobb, viszont szinte körbe látnak. Hátrafelé is. Ez segít, hogy akárhonnán közeledik egy ragadozó, hamar észrevegyék, s el tudjanak bújni vagy menekülni. Két szemmel tehát jobban látunk, mint eggyel; vagy a térlátás jobb, vagy a minden irányban látás.

A szitakötőknek ránézésre két szeme van. Ezek azonban összetett szemek: több ezer parányi szemecske van egymás mellett, amelyek mind külön képet közvetítenek a rovar agyába. A végső kép icipici, hatszögletű mozaikkockák tömegéből áll össze.

Fülünk is kettő van, s ennek is van gyakorlati haszna. Abból tudjuk megállapítani a hangforrás irányát, hogy melyik fülünkbe érkezik egy pillanattal korábban a hang.

Belső szerveinkből – szív, gyomor, máj, hasnyálmirigy – többnyire csak egy van; veséből azonban kettő. Minthogy egy vese is el tudja látni a vizeletkiválasztás feladatát, egy egészséges ember megteheti, hogy felajánlja az egyik veséjét, hogy beültessék például a családtagja szervezetébe, akinek valamiért egyik veséje sem működik. Ezzel az adományozó megmenti valaki másnak az életét, viszont vállalja, hogy az ő biztonsága csökken.

A kérdés, hogy jobb-e a több, mint az egy, az állatok és a növények utódainak számát illetően is érvényes. Az elefántok őseinek

fejlődése úgy alakult, hogy a nőstény szinte mindig csak egy kicsinek ad életet, amely sokáig – közel két évig – fejlődik az anyja méhében és fejletlen, nagy súllyal születik. Vagyis az elefánt fennmaradási stratégiája az, hogy egyszerre csak egy borjút szül, de annak kihordásába, megszületésébe és felnevelésébe sok időt és energiát fektet. Az utódok száma kicsi, de azok nagy valószínűséggel fel is nővekszenek.

Az egerek őseinek fejlődése más irányban haladt. Az egérmama méhében egyszerre 8-10 kicsi fejlődik, nagyjából egy hónapig. Az újszülöttek ezért elég fejletlenek, gyámoltalanok, nem sok éri meg a felnőtt kort, és kevésnek van lehetősége utódokat produkálni. Az egér többször egy évben sok kölyköt hoz világra, viszont kevesebb időt és energiát fektet abba, hogy minél érettebben szülessenek meg, és minél biztosabban fel is nővekedjenek.

Némelyik béka több ezer petét is lerak, ami sokáig tart és sok tápanyagot kell elfogyasztania hozzá. A petéket azonban sorsukra hagyja; nem foglalkozik velük. Ezért hiába kel ki ezernyi ebihal, döntő többségük másik állat tápláléka lesz, vagy fejletlenül elpusztul.

Ezek a stratégiák nagyon különbözőek, de mindegyik lehet eredményes.

Milyen stratégiák alakultak ki a virágpór (pollen) és az abban lévő hímivarsejt célba juttatására? A célpont egy virág bibéje, mert azon keresztül jut a hímivarsejt a petesejthez. A szélbeporzású növények hím virágai nagyon sok virágpórt termelnek. Például a mogoró barkáiból tavasszal szinte felhőben hullik a virágpór, amelyet a szél visz. A rengeteg pollenszemből néhány – persze véletlenül! – éppen egy női virág bibéjén landol. A többi marad por.

A rovarbeporzású növények sokkal kevesebb virágpórt termelnek, viszont rovarcsalogató nektárral, illattal és színanyaggal csábítják a rovarokat, amelyek – egy következő virág meglátogatásával – biztosan eljuttatják a pollent a megfelelő bibére. Az egyik pollentermelésre fordít sok energiát, a másik nektártermelésre.

Feltehetjük ugyan a kérdést, hogy mi a jobb, az Egy vagy a Több, de nincs rá válasz. Mindkettő lehet jó a maga helyén.

VICTOR ANDRÁS

Valami ott belül

Legjobban azt szerettem, amikor bandába verődve végimentünk a városon. Felemelő érzés volt, ahogy együtt rengett, döngött, csattogott, masírozott a sok-sok láb. Egy-kettő, egy-kettő, egy-kettő! Bezártak előttünk ajtót, ablakot, szemet, fület, szívet, amerre csak elhaladtunk. Magasztos érzés, amikor félnek tőled! A szemöldököm összehúztam,

a szám szélére fittyet hánytam, úgy néztem, ahogy csak egy igazi marcona tud nézni: szűrős szemmel, táguló orrcimpával. Mama máskor mindig rám szólt, hogy: Húzd ki magad! De masírozás közben nem esett a vállam előre, nem görbültek a gerinccsigolyák, olyan voltam, mint egy nyárfa! Jó, egy kisebbecske nyárfa, de akkor is! Csak masí-

roztunk, és arra gondoltam, hogy na, Termesz Aurél, ha most látnál, biztosan nem löknél fel a folyosón, nem dobálnál sárgalacsinnal az iskolaudvaron! No, Fullánk Tódor, most vedd el a tízóraitam, ha mered, most gáncsolj ki a tornasorból, most dobd a vécécsészébe a tolltartómat! Most, ugye, nem mertek bántani?! Most, ugye, nem mertek gúnyolni?! De nem ám, ficáncolt mellkasomban a büszkeség, most én is nagy vagyok és legyőzhetetlen, akár a többi bátor!

Így ment ez hetekig. Ez azután történt, hogy a bátyámtól kikönyörögtem, vigyen magával a Nagygyűlésre. Kéthavi zsebpénzem bánta, de az üzlet, az üzlet. A vágy pedig, hogy a nagyok között menetelhessek, nagyobb volt kéthavi zsebpénznél! A Nagygyűlés pompásra sikerült, visított a hangszóró, egyszerre ordította több száz torok, hogy „Alle Kaszt, ant eraszt!”, és ez elég jól hangzott, bár nem tudtam, mit jelent. A Nagygyűlések végén aztán végigmasíroztunk a városon, de ezt már meséltem. Kár, hogy nekem nem volt előkelő, fekete bakancsom, kissé idétlenül állt rajtam a koszos, szakadt tornacipőm, de ettől eltekintve pont olyan voltam, mint a többiek. Kell ennél pompásabb érzés? Döng a föld, és egy vagyok a többiekkel. Így ment ez három héten keresztül, „Alle Kaszt, ant eraszt!”, dübörögtük végig a városon.

És nem is lett volna semmi baj, ha nem kezdenek piszkálni minket, ordibálni az ablakokból, hogy „Antesz pácesz”, vagy valami ilyesmit, meg tojással, üres flakonokkal dobálnak, elállni az utunkat, aztán ránk hívni a

rendőrosztagot. De ezek a gyáva kúszómászók ezt tették! Ki érti ezt? Hiszen mi csak békésen meneteltünk! Igaz, elég hangosak voltunk, de a vasárnapi hangyakupára is mindig ilyen hangosan vonulnak a szurkolók, őket mégse dobálják meg. Aztán...

Amikor felébredtem, apukám ott ült a fehér ágy mellett, és az infúzióból csöpögő oldat cseppjeit számolta. (Ő mindig számol, akkor is, amikor kérdezek tőle valamit, akkor is, amikor játszani hívom. Azaz hívtam régebben, mert leszoktam róla, ugyanis sose játszott velem, csak számolta a számolnivalóit.) Rám nézett, és mosolygott. Évek óta nem láttam mosolyogni. Bár minden reggel erre a mosolyra keltem volna, gondoltam magamban, és szorosan átöleltem apát. Nagyon fáj a bal középső lábam, a két csápom pedig fehér kötésbe csavarva bólogatott a fejem felett. De én csak öleltem és öleltem, nem foglalkoztam a fájdalommal, na jó, sírtam egy kicsit. És úgy elmeséltem volna apának, hogy milyen jó volt együtt menetelni, ordibálni, visszadobni az üres flakonokat, betörni a kirakatok üvegét, mennyire pompás érzés volt vállvetve harcolni, kitűzni a halálfejes zászlót a szemétkupac tetejére, mennyire felemelő volt a nagy bakancsok között nézni a koszos tornacipőm, ahogy a többiekkel együtt... Milyen jó volt... De nem mondtam semmit. Volt valami ott belül, ami a torkomra forrasztotta a szavakat.

SZABÓ ATTILA

Falka

– Egy mindenkiért, mindenki egyért – mondja Tódi eltökélten, és Marosvölgyi Bonifác eltűnődik. Hajlik rá, hogy vicceskedve, mégis szentelenül azt felelje:

– Egy mindenkiért és mindenki értem, úgy még értelme is van – mégsem ezt feleli. Tódi kutya, a falka a mindene. Szerinte egy falka vagyunk, gondolja Marosvölgyi Bonifác, s ha macskák képesek volnának ilyesmire, icipicit lebiggyesztené az alsó ajkát.

– A kutyák képtelenek egyedül boldogulni, azért verődnek falkába – magyarázta nemrégiben Vénusznak.

– Mi, macskák bárhogyan, bármilyen körülmények között boldogulunk – tartott szünetet a mosakodásban Vénusz. – Nem úgy, mint ők – és ha macskák képesek volnának ilyesmire, gúnyos fintorba húzta volna össze a pofiját.

Hát, én bizonyosan bárhogyan, bármilyen körülmények között boldogulok, gondolta Marosvölgyi Bonifác, de hogy te... Hangosan azonban csak morrant egyet. Vénusz ezt bátran vehette egyetértésnek. Annak is vette.

– Egy mindenkiért, mindenki egyért – ismétli Tódi, és megböki az orrával Marosvölgyi Bonifácot, hogy figyeljen már végre rá, ne mélázzon, ne álmodozzon, ne ki tudja-mit-csináljon.

– Én egyszer már elkaptam egyet – jelenti ki Marosvölgyi Bonifác, lustán nyújtózva.

– És? És? És?

– A szolgálaink szerint rosszul tettem.

– Mert? Mert? Mert?

– A szolgálólány szerint egyrészt undorító, főleg ahogy a nyolc lába közül kettő kilógott a számból, másrészt úgy vélte, meg is betegedhetek tőle. A szolga pedig hozzátette, hogy az is isten állatkája.

– Ez mit jelent?

Nagyjából annyi az értelme, mint annak, hogy mindenki egyért, egy mindenkiért, válaszolná Marosvölgyi Bonifác, ha pökhendi és buta macska lenne. Marosvölgyi Bonifác azonban rendkívül okos és – ha olykor nagy is a mellénye – alapvetően alázatos és figyelmes; s ha néha játssza is az érzéketlent, együttérző és tapintatos.

– Azt jelenti, hogy nem kell bántani a pókokat – mondja végül.

– De Vénusz most fél odamenni – hajtogatja a kutya –, és akkor éhes marad.

És az rossz. És egy mindenkiért, mindenki egyért, szóval gyerünk, és... Jó, ne bántuk, csak tanítsuk móresre!

– Nem lehet – sóhajt Marosvölgyi Bonifác.
– Hozzájuk érsz, s már végük is. Nem valami strapabíróak.

– Akkor ne bírják a strapát, mit bánom én – hadarja Tódi –, csak ez húzzon innen, mert Vénuszka fél tőle!

– Na, jó – emelkedik föl Marosvölgyi Bonifác, s Tódi nyomában a konyhába vonul, ahol a cicatányér fölött egy nagy, kövér pók tanyázik. Marosvölgyi Bonifác a farkával söpör egyet, mire a nyolclábú, Tódi ujjongása közepette lepottyan a padlóra, és hanyatt-homlok menekül.

– Vissza ne gyere! – kiabál utána a kutya, aztán Marosvölgyi Bonifác felé fordul. – Egyedül is elbántam volna vele azért...

– Nyilván – hagyja rá a kandúr. – De hogy nem körültekintően jártál volna el, nem úgy, hogy mindenki megalégedésére szolgáljon, az bizonyos.

Tódi ebből a dagályos beszédből ugyan mit sem értett, abban azonban rendíthetetlenül biztos volt, hogy a falka a legjobb dolog a világon.

– A több nemcsak több, de jobb is, mint az egy – állapította meg.

Marosvölgyi Bonifác erre csak morrant egyet. Tódi ezt bátran vehette egyetértésnek. Annak is vette.

BENE ZOLTÁN

A kiskakas és a tyúkocska

TÖRÖK ESZTER
rajzai

A kiadós hajnali kukorékolás után a kiskakas gondolt egy merészet, peckesen odabillegett a fekete, pelyhes tollú tyúkocskához, aki már régen tetszett neki, és így dicsekedett:

– Az én ősöm nagyon híres ám! A török császártól szerezte vissza a gyémánt félkrajcárját!

– Csakugyan? – kérdezte a tyúkocska zavartan.

A kakas még peckesebb lett:

– Én is visszaszerezném, ha itt volna az a híres török császár!

– Valóban? – pirult el a tyúkocska.

A kakasból már ömlött a mondóka:

– És tudd meg, ha nem jön ide, én megyek el hozzá Törökországba, megkeresem, és kiszedek belőle én is egy gyémánt félkrajcárt!

– Hiszem, ha látom! – motyogta a tyúkocska.

– Na, én máris indulok! Gyere velem!

A tyúkocska lesütötte a szemét, és csak annyit rebegett:

– Veled a világ végére is elmennék!

Magában azt gondolta, hogy biztosan nincs olyan messze az a Törökország, ha egyszer már a császára is eljött idáig.

Elindultak a nagy útra, mentek, mendegéltek, egyre közelebb egymás mellett, és a kiskakas mindig biztos volt benne, hogy mikor merre kell menni. Legalábbis úgy tett.

Már jó messze jártak, mikor egy gyönyörűséges mezőre értek. Smaragdzöld

fű, kék vizű patakok, százsínű virágcsodák illatoztak. Ez már biztosan Törökország! A kiskakas el is felejtette, miért indultak, megölelte a tyúkocskát, aki titokban nagyon szerelmes volt belé. De ekkor a tyúkocska felkiáltott:

– Ott a gyémánt félkrajcár!

Odaszaladtak, és a kiskakas kikaparta a nap fényét visszaverő... söröskupakot. Nagy kincs volt ez, a kakasnak csak úgy dagadt a melle:

– A török császár biztosan elmenekült, mikor meglátta, hogy jövök!

Elindultak hazafelé, de a kakaskának lassan elment a hangja, vagyis csak úgy tett, mert fogalma sem volt, merre a hazafelé. Mikor beesteledett, behúzódtak egy bokorba, s a kakas újra kezdte az ölelgetést, úgyhogy a fekete tyúkocska azt gondolta, Törökország határos Tündérországgal, és a kakas nyilván arrafelé vitte.

Szerencsére arra járt Bodri, az udvar kutyája, és hazakísérte őket, mert már közeledett a hajnal, és hajnalban kukorékolni kell, mese nincs. Az a másnapi kukorékolás nagyon álmosra sikerült. Aznap mindenki elaludt a szomszédságban, de a baromfiudvar hetekig hallgatta áhítattal a kakas káprázóan színes meséjét törökországi kalandjáról.

A tyúkocska pedig néhány hét múlva büszkén sétálgatott mind a tizenkét kiscsibéjével.

PAPP TÍMEA RÉKA

>> NÉZZÜK
EGYÜTT ...

Leonardo da Vinci képeit!

számon, aki annyiféle eredetit és maradandót alkotott, mintha egyszerre több életet élt volna.

A reneszánsz idején az antik (ókori) kultúra újrafelfedezése tartotta lázban a művészeket. A tudomány és a művészet nem vált szét élesen egymástól, a világ működésének megismerése vezette a művészeket és a tudósokat, ki-ki a maga módján állt a kérdéshez. A tudós és a művész megközelítése alapvetően közös: alapos megfigyeléssel kerülnek közel a témához, legyen az a csillagok mozgása vagy a vágótázó ló lerajzolása. Leonardo egyszerre rögzítette a látványt mesteri fokon és kutatta a mögöttes jelenségeket. Műveiből és a találmányaiból kirajzolódó gondolkodásmódja máig inspirálja az embereket világszerte.

Meglepő, de az itáliai Vinci városka környékéről származó Leonardo nem járt iskolába, számolni, írni és olvasni otthon tanult. Korán kiderült róla, hogy tehetséges a rajzolásban, apja a neves művész, Andrea del Verrocchio (ejtsd: verokkió) mester műhelyébe adta tanoncnak, ahol hamar belejött a mesterségbe. Gyerekkora óta

A képzőművészek gyakran kipróbálják magukat festésben, rajzolásban, szobrot alkotnak, vagy akár kirándulnak a költészet vidékére és verset írnak. Van néhány művész, aki a többféle művészeti ág mellett más területeken is dolgozott, például tanár vagy mérnök volt. Leonardo da Vinci (1452–1519) egyszerre volt festőművész, feltaláló, építész és tudós, érdekelt a csillagászat, a zene és az irodalom mellett az orvostudomány is. A történelemben „reneszánsz emberként” tartják

szerette az állatokat, úgy mesélik, hogy megvett állatokat a piacon, hogy aztán szabadon engedje azokat. Vegetáriánus volt, nem evett húst, ami a korszakban igencsak szokatlannak számított.

Leonardo csakhamar elismert festő lett Firenzében, a szobrászatban is jeleskedett, építésként és feltalálóként is maradandót alkotott. Többek között ő dolgozta ki a helikopter és az ejtőernyő korai változatát. Érdekesség, hogy 1485-ben még Mátyás királlyal is találkozott, a milánói dózse diplomáciai küldötteként.

Balkezes volt, de jobb kézzel is tudott rajzolni, a jegyzeteit jobbról balra írta, feltételezhető, hogy az ötleteit így akarta titokban tartani – pedig elég jól olvashatóak. Leonardót elbűvölte az emberi test működése, az érhálózat, a szem és az agy felépítése, a szervek és szövetek tulajdonságait kutatta. Sőt, még a magzat fejlődését is megörökítette az anyaméhben. Ezek a vázlatok tudományos érdeklődését bizonyítják. Vázlatokat készített nagyobb festményeihez is.

Az első képen profilból látható idős férfi arcáról készült rajz is valószínűleg egy vázlat részlete. Nem a szépség, a tökéletesség vonzotta, inkább az emberi élet mulékonyságát, az öregedő arc változásait akarta érzékelteni. Jól látszik az arcizmok működése, a mimika, ahogy az érzelmek „kiülnek az arcra”.

Leonardo rajzain érezhető a növények és az állatvilág iránti érdeklődése is. Kuttyákról, lovakról, majmokról és békákról

is készített rajzokat, összehasonlította szervezetüket az emberi testtel. A második képen látható mozgás rögzítése igen bonyolult folyamat, több rajzán foglalkozott vele. Hogyan rögzíthette a ló zabolátlan mozgását? Akkoriban csak a megfigyeléseire hagyatkozhatott, nem volt fényképezőgép vagy filmfelvevő kamera. Vajon mennyi ideig nézte a vágatót lovat, amíg le tudta rajzolni?

A poszteren látható rajzon az emberi testben az izmok és a csontok felépítését ábrázolta, és felismerhetőek a tükörírással készített jegyzetek is. A lábizmok és a porcok, idegek kapcsolata lenyűgöző részletességgel jelenik meg a képen, mintha egy anatómiai szakkönyvet lapoznánk. Elképesztő mennyiségű ismeretet zsúfolt össze a lapokon.

Ezek a rajzok és feljegyzések az utókor számára különlegesen értékesek, mert érzékelhetővé teszik, hogyan dolgozik a tudós, ha egyben művész is.

Lehet-e egy több, mint a sok

Vajon jobb-e az a zene, amelyet egyetlen hangszer játszik, mint amelyiket több? Azt is kérdezhetjük, hogy jobb-e, amit sokan játszanak, mint ami csak egy hangszeren szólal meg? Elsőre talán azt gondoljuk, vonzóbb egy zenekari mű, mint amikor egyetlen gitár, zongora, hegedű vagy fuvola szól.

Próbáljuk megmérni! Ha kiteszünk egy hangerőmérőt, a zenekar hallatán magasabbra leng ki a mutatója, mint egyetlen hangszertől. De a fülünk ugyanilyen műszer? A harsogó zongora kevesebb **decibelt** – ez a hangerő mértékegysége – produkál, mint a sok fúvós, vonós, ütős együttesen. A gitár halkabb hangszer, még a harsány akkordjai sem mutatnak olyan hangerőt, mint néhány

vonós vagy fúvós hangszer közös játéka. De a viszonylag hangos gitárszót hangosnak halljuk, az aránylag halk zenekari hangzást, amely talán közel ugyanannyi decibel, halknak. Vagyis a hallgató összefüggéseket érzékel: ez most több akar lenni, az kevesebbnek mutatkozna.

Ha egy nagyobb együttes, zenekar játszik, akkor sem mindenki állandóan fújja-vonja. Vannak pillanatok, amelyekben egy-egy hangszer egyedül marad, **szólózik** (*solo* [ejtsd: szóló] olaszul azt jelenti, egyetlen, egyedülálló). Ezek a zenedarabok különösen

fontos pillanatai.
Ilyenkor a zeneszerző
valamit kiemel, mintha
valamire ráirányítaná a fénysugarat,
ráközelítené a kamerát. A szólam egyedül
mondja a magáét, minden figyelmünk
rá összpontosul. A romantikus operák
szerelmi kettőseiben a nő és a férfi énekes
sokszor egymástól nagyon eltérő zenei
motívumokat énekel, de amikor a történet
szerint kiteljesedik a szerelmük, azonos
szólamot énekelnek (legfeljebb a nő egy
oktávval magasabban). Az azonos dallam
éneklését vagy hangszerjátékát olaszul úgy
nevezik: **unisono** [ejtsd: uniszónó], jelentése:
egybehangzó. A szerelmi kettős azt fejezi
ki, hogy mindketten ugyanazt gondolják,
ugyanazt akarják.

A zeneszerzők szívesen írnak
át eredetileg nagyobb együttesre,
zenekarra komponált, másoktól
származó vagy saját zenéket elsősorban
zongorára, netán gitárra. De gyakori a
fordított irány is: egy zongoradarabot
meghangszerelnek akár nagyzenekarra
is. Ennek legtöbbször gyakorlati oka van.
Liszt Ferenc korában még nem volt se rádió,
se lemezjátszó, valamelyik távoli városban,
főleg kisebb helyen egy népszerű zenekari
mű vagy operarészlet úgy terjedhetett,
hogy például Liszt áttette zongorára, és
hangversenyén előadta. Kevesebb volt-e
a mű azáltal, hogy nem voltak jelen az
énekesek, nem szólt megannyi hangszer?
Nem. Liszt ugyanis nemcsak érzékletesen
hangszerelte át az eredeti zenét egyetlen
zongorára, hanem – akkoriban példátlan –
virtuóz játéktechnikájával is elkápráztatta a
közönséget.

Egy tehát lehet ugyanolyan értékű, néha
még nagyobb hatású, mint *több*.

Ami a hangerőt illeti, figyeld meg, hogy ha
egy színész verset mond, elbeszélést olvas
fel, a legfontosabb mondanivalóknál általában
halkabban beszél. Csak olyankor kiabál,
amikor valami harsányat ábrázol, a hangerővel
is hangulatot kelt. A lényeg csöndben
nagyobbat szól...

HOLLÓS MÁTÉ

Első

vagy utolsó?

Az Alfa és az Ómega az ókori görög ábécé első és utolsó betűje. Nevük máig a kezdet és a vég szimbóluma, de az Egészet, a Teljességet is jelentik. A Bibliában az Úr nyilatkoztatja ki magáról: *Én vagyok az Alfa és az Omega, az első és az utolsó, a kezdet és vég.*

Az első és az utolsó más körülmények között felcserélődhet, ahogy a szintén evangéliumi eredetű, utóbb közmondássá lett idézet jelzi: *Így lesznek az utolsókból elsők, és az elsőkből utolsók.*

A rómaiak, akiknek hagyományai kitörölhetetlenül beépültek kultúránkba, sok mindent átvettek a görögöktől. Isteneik többsége azonos, de van egy különös római istenség, akinek nincsen elődje másutt.

Janus (ejtsd: jánus) kétarcú: előre és hátra, a jövőbe és múltba tekint egyszerre. Ő a ki-

és bemenet, az átjárás és a kapuk istene. Szentélye egy kapuboltozat volt a Fórumon, két oldalán ajtóval, amelyek háború idején nyitva álltak. A boltozat alatt Janus kétarcú szobra őrködött egyik kezében pálcával, másikban kulccsal a nyitáshoz és a záráshoz. Tőle kapta nevét évkezdő hónapunk, a január.

Számolni eggyel kezdünk, a számsor mindkét irányban végtelen. Minden halmazban, sorozatban, szakaszban, amit számba veszünk, van legelső és van legutolsó, de mindkettőből csak egyetlenegy...

Ez az egyediség emeli ki a sokaságból, teszi értékké, híressé vagy érdekessé a *legetket*: a **Csomolungmát**, a Himalája legmagasabb csúcsát Kína és Nepál határán; **Matuzsálemet**, a Föld legöregebb élőlényét, egy közel ötezer éves szálkásfenyőt Kaliforniában; a Dél-Afrikában talált **Cullinan** (ejtsd: kalinen) nevű, nyersen majdnem félkilós gyémántot, amelyből a brit koronaékszereket csiszolták; a Hold porában legelőször lábnyomot hagyó Neil **Armstrongot** (ejtsd: níl armsztrong), és a székely-magyar **Kőrösi Csoma Sándort** (1784–1842), a legendás életű világjárót. Soha nem ért el az őshazába, aminek keresésére indult, de összeállította a legelső tibeti–angol szótárt. Tisztelői máig felkeresik az indiai Dardzsilingben emléktáblákkal övezett sírját. Az egyik kőlapon **Széchenyi István** – *a legnagyobb magyar* – tisztelgő sorai olvashatók:... *Távol a hazától alussza itt örök álmát, de él minden jobb magyarnak lelkében.*

A legelsőkhöz hasonló szerepük van a híres legutolsóknak is. Például az amerikai James Cooper (dzsémsz kúper) 1826-ban megjelent regényéből világszerte megismert indián törzsfőnöknek, a kihalóban lévő fajok jelképévé lett **utolsó mohikánnak**. Közöttük Plotnyikova asszonynak, az utolsóinak a Földön, aki még emlékezett néhány mondatra a *kamassz* nyelvből, amelyen nagyszülei beszéltek. Harminchárom éve halt meg

szeptember 20-án. Ez a nap azóta a kihalt *uráli nyelvek* emléknapja. A magyar nyelv is az uráli nyelvcsaládhoz tartozik, a kamasszok távoli nyelvrokonaink voltak.

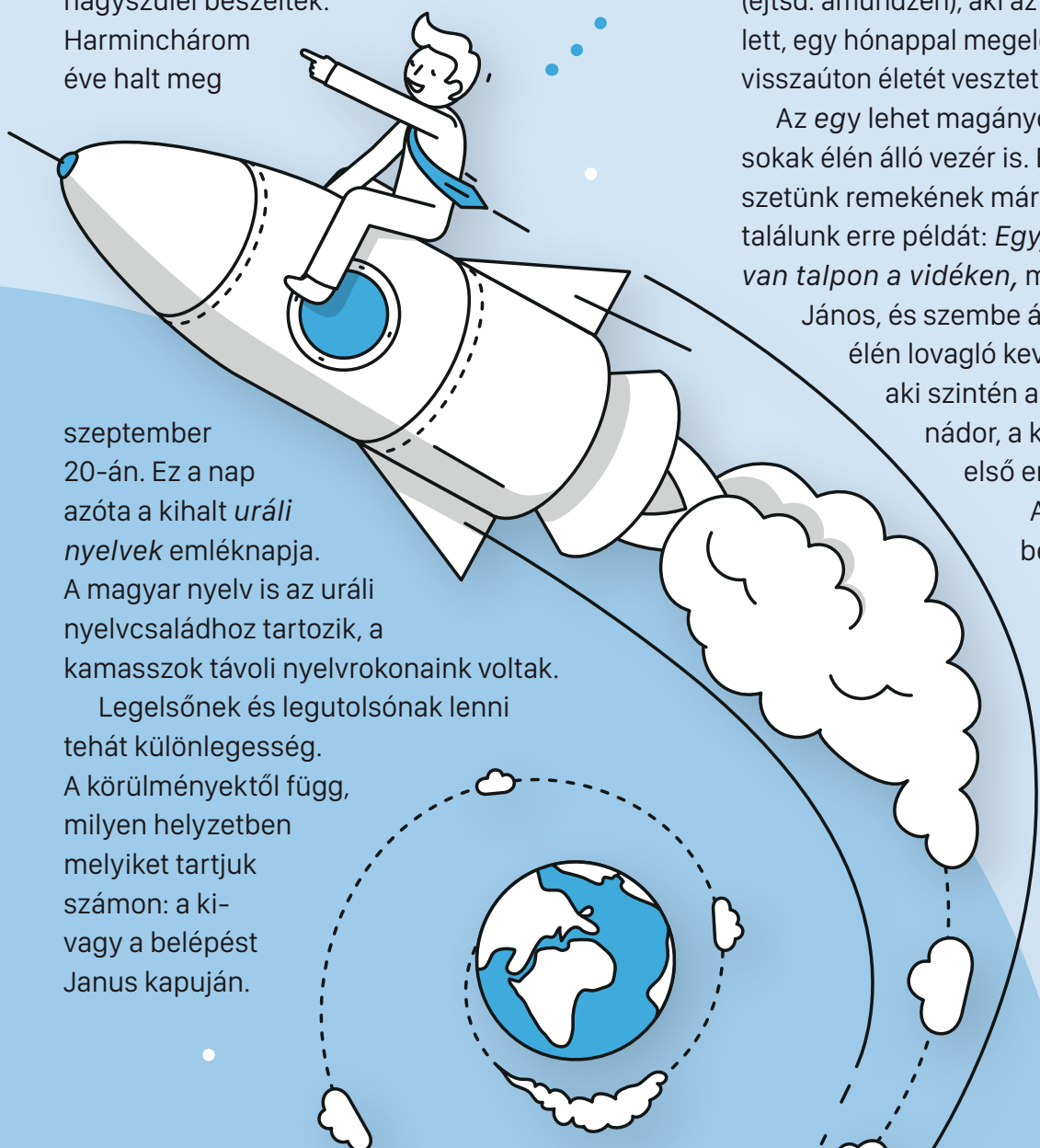
Legelsőnek és legutolsónak lenni tehát különlegesség. A körülményektől függ, milyen helyzetben melyiket tartjuk számon: a ki- vagy a belépést Janus kapuján.

A dicsőség rendszerint az elsőé: a győztesé, a felfedezőé, de a kockázat is az övé. Nem tudhatja előre, milyen csapódások, veszélyek leselkednek rá az ismeretlen földön. Lám, az angol **Scott** kapitány (ejtsd: szkott) feltérképezte az ismeretlen Antarktisz nagy részét, és a Déli-sarkra is elsőként akart eljutni. Ám amikor második útján, 1912-ben végre elérte a vágyott célpontot, ott a norvég zászló várta. **Amundsen** (ejtsd: amundzen), aki az Északi-sarkon is első lett, egy hónappal megelőzte, Scott pedig a visszaúton életét veszítette.

Az egy lehet magányos hős, de lehet a sokak élén álló vezér is. Elbeszélő költészetünk remekének már az első énekében találunk erre példát: *Egy, csak egy legény van talpon a vidéken*, mutatja be Toldit Arany János, és szembe állítja vele a vitézei élén lovagló kevély Laczfi Endrét, aki szintén a *legek* közé tartozik: nádor, a király után az ország első embere.

Arany János maga is beleillik a *legek* sorába: életrajzából tudjuk, hogy tíz gyerekből a *legutolsó*nak született. Így lett a család *benjámija*, ahogy a legkisebbet nevezi a szólás a bibliai Jákob fia után.

**JÁMBORNÉ
BALOG TÜNDE**

Egyszarvúk és többszarvúk bűvöletében

A mezőkön legelésző kétszarvú állatokat látva nem lepődünk meg, ám ha egy- vagy épp kettőnél több szarvú lényről hallunk, rögtön felkapjuk a fejünket. A nem megszokott, különös állatok mítoszát – köztük az egyszarvúét – a hiszékenység, a babonás félelem és a rettegés a betegségektől formálta évszázadokon át. A mesés unikornis neve a latin *unus* [ejtsd: únusz] 'egy' és *cornu* [ejtsd: kornu] 'szarv' szavak összetétele. Hírét a perzsa király udvarából szülővárosába visszatért Ktésziasz ókori görög orvos hozta magával. Fehér testű, ló nagyságú csodás állatról beszélt, amelynek homloka közepén egyetlen fél méter hosszú, a tövében patyolatfehér, közepén fekete és a

végén tűzvörös szarv ékeskedik. Bizonygatta, hogy a belőle reszelt por megoltalmaz a mérgektől, aki pedig az egyszarvú szarvából készített ivóedényből iszik, azt elkerülik a betegségek. Az unikornis legendáját tovább színezték az évszázadok. A görög filozófus, Ailianosz hatszáz évvel később az állatok természetéről szóló művében már vörös szőrű, dús sörényű, elefántéhoz hasonló lábú és kecskefarkú lényként írta le az egyszarvút, amelynek vérfagyasztó üvöltésétől a legmerészebb vadászok is megijedtek.

A betegségektől rettegők hitelt adtak a tudósok szavának, és keresni kezdték a csodálatos állat szarvát, hogy meggyógyuljanak. Egyre többen bizonygatták, hogy sikerült elejteniük a mesés unikornist, és zsákmányként magukkal hozták a szarvát.

A középkorban Európa királyi kincstáraiban és a templomokban több tucat egyszarvú-szarvat őriztek. A Párizs melletti Saint Denis [ejtsd: szen dön] székesegyházban lévő, két méternél hosszabb szarvról azt mesélték, a perzsa király küldte a monostornak. A velencei Szent Márk templom egyszarvú-szarvaiból gyógyítónak hitt port reszeltek, amíg meg nem tiltották a rongálást. IV. Edward angol király nővérének lakodalmán a terembe és az asztalokra egyszarvú szarvakat hozatott, hogy azok óvják az ifjú pár és a násznép egészségét. (Ezek valójában narválagyarok voltak.) A titokzatos

betegségekben szenvedő gazdagok gyógyulásukat remélve minden pénzüket, sőt olykor egy egész várost hajlandóak voltak odaadni a csodatevőnek tartott szarvért, amelynek eredetiségéért természetesen senki sem kezeskedett. A középkori orvosi könyvek tovább erősítették a hitet, hogy lázra, kutyaharapásra, skorpiócsípésre biztonsággal használható a porrá őrölt szarv.

Másokat a többszarvú állatok bűvölték el. Akadnak olykor a nyájakban kettőnél több szarvú juhok és kecskék, amelyeknek fölös számú szaruképződményei a szarvcsap sérülésével keletkeznek. Mivel a tenyésztett állatok között ritka az ilyen egyed, ezért felkeltették a kastélykertjeikkel dicsekedő arisztokraták érdeklődését. A feljegyzések szerint sokszarvú juhokat tartottak az 1560-as években báró Zay Ferenc felső magyarországi birtokán, ahol négy-, sőt ötszarvú bárányok

legelésztek dámszarvasok, bölények és kecskék között. A vadon élő többszarvú állatok fejkét trófeagyűjtők keresték. Különösen becsessé vált a 19. században a négykampójú alpesi zergék fejdíszje. Az érdeklődés hatására furcsa módon feltűntek a piacokon négy-, ötkampójú, sőt nyolckampójú zergetrófeák is. Egy jó nevű svájci gyűjtő nagyon sok pénzt áldozott a szemet gyönyörködtető ritkaságért. Irigykedő vadásztársai azonban hamarosan kiderítették, hogy csupán ügyesen elkészített hamisítványt vásárolt.

RESZLER GÁBOR

Több a soknál

Parallax mester, foglalkozására nézve udvari főcsillagász, éppen harmadszorra bukott orra, miközben lélekszakadva igyekezett fölfelé a szűk csigalépcsőn. Ezúttal nemcsak az orrát, de a térdét is beverte úgy, hogy csillagokat látott. Rutinszerűen meg is számolta őket. Sietségének oka egy különös égi jelenség volt, amelyet mihamarabb szemügyre akart venni az udvari főtávcsövön keresztül is. Mert a műszer az mégiscsak műszer. Feltápaszkodott, és a hátralévő tíz fokot már körültekintőbben mászta meg. A torony tetején hűvös, tiszta éjszaka fogadta. Felhők sehol. Körülkémlelt a vaksötét égbolton. Aztán a főtávcsőhöz lépett, és belekémlelt. Semmi kétség. Ez már odalentről is látszott. Hogy a csillagoknak nyomuk veszett.

Parallax mestert szédülés fogta el, meg kellett támaszkodnia a mellvéden. Egyszerre több minden is eszébe jutott. Az első az volt, hogy akkor neki mostantól nincs állása. Minek tartana az udvar főcsillagászt csillagok nélkül?

Mit számoljon munkaidőben? Fel is út, le is út. A második már szakmaibb kérdés volt: hogy ugyanis hová lettek a csillagok? A harmadik pedig: hogyan fogja mindezt megmagyarázni a királynak? Mert az egy dolog, hogy az égbolt csillagok, ő maga pedig állás nélkül maradt, de a mundér becsülete azért megkövetelné, hogy tudományos magyarázattal szolgáljon a jelenségre. Már csak a végkielégítés miatt is. A negyedik volt az egyetlen gyakorlati ötlete: hogy az egész kalamajkát szépen rákeni famulusára, arra a mihaszna Parszekre. Aztán majd csak lesz valahogy.

Kapóra jött, hogy Parszek kócos üstöke épp megjelent a torony ajtónyílásában: látta ugyanis mesterét, amint az hanyatt-homlok iparkodik a csillagvizsgáló felé, majd hallotta a három határozott puffanást is. Rosszat sejtett, hát utána eredt. Nem kellett csalódnia: amint mestere meglátta őt, addig hamuszürke arca tüstént püspöklilára váltott, és felzengett a jól ismert érces hang:

– Te semmirekellő, mihaszna, hígvelejű fehér törpe! Ez itt a te műved, valld be! – rivallt rá, és reszkető ujjal mutatott fölfelé, az üresen ásító éjszakába.

Látván Parszek döbrent képét, Parallax csaknem megsajnálta famulusát. Cseppet ügyefogyott, de jóra való fiú volt: türelmesen, bár kissé álmatagon pucolta a távcső alkatrészeit, körmölte a végtelen táblázatokat, lótot-futott, csak hogy Parallax nyugodtan dolgozhasson korszakalkotó művén, a Csillagok Nagy Katalógusán. Amelyben minden egyes csillag lajstromba vétetik. Ahol felmérésre kerül a végtelen. És ennek most fuccs. Erre a gondolatra a szárnyait bontogató részvét úgy illant tova, mintha ott se lett volna. Parallax már vette volna a levegőt a következő rivalláshoz, amikor olyasvalami történt, amitől a torkára forrt a hang. Parszek ugyanis, ahelyett, hogy annak rendje-módja szerint kézzel-lábbal tiltakozott volna, csak lesunyta fejét, és bűnbánó képpel előhúzta az övéen fityegő bőrbugyellárist.

– Akkor visszateszem őket – mondta halkán, miközben esetlen ujjakkal bontogatta az erszényt. Amikor végre sikerült kioldoznia, Parallaxnak tátva maradt a szája. A kis bőriszák mélyén ugyanis, mint valami vakító gyémántpor-halom, ott szikrázott az összes csillag. A főcsillagász először nem hitt a szemének, két pislogás után azonban mégis: mert a kupacban legfelül éppen a Rigel ragyogott, ez a kékes tűzű, összetéveszthetetlen csillag.

– Gondoltam, hamarabb végzünk, ha idelent, egy asztalon olvassuk meg őket egyenkint, mintha az odafönti összevisszasággal bajlódunk – dűnnyögte Parszek, miközben ujjai közé csippentve kezdte föleregetni a hunyorgó fénymorzsákat a fekete égre. Parallax még mindig tátott szájjal és guvadt szemmel állt ott, önmaga döbrent szobraként, és zihálva vette a levegőt. A famulus félreérthette mestere tekintetét, mert mintegy csitítóan hozzátette:

– Semmi baj, pontosan tudom, melyik hol volt.

Parallax csak akkor jutott szóhoz, amikor az égbolt már visszanyerte szokásos éjszakai ragyogását.

– Elbocsátlak – suttogta, mert többre nem telt. – Szedd a sátorfádat... ebben a minutumban... Tebelőled sosem lesz igazi asztronómus...

Parszek bánatosan vállat vont, mint aki számított erre, és engedelmesen megindult lefelé a lépcsőn. Bugyellárisa mélyén ugyan ott reszketett még egyetlen aprócska csillag, de nem merte megkockáztatni, hogy ellentmondjon az udvari főcsillagásznak. Úgysem veszi észre a hiányt.

Parallax pedig ott maradt egymaga a torony tetején, a szikrázó égbolt alatt, szemét dörgölve, és tényleg nem vette észre a hiányt. De azóta egy kopottas erszény mélyén ott fénylik egyetlen, maradék csillag.

Ha valaki megtalálja egyszer, tegye vissza a helyére. Csak a csillagászoknak ne szóljon – hadd higgyék, hogy megvan az összes.

NAC SINÁK GERGELY ANDRÁS

A királyfi macskái

A külvilág tágas volt és végtelenül érdekes – legalábbis így érezte a királyfi, amikor életében először tette ki a lábát csupa arany palotájából. A szülei a széltől is óvták, így aztán unalomban csordogáltak napjai a fényesre suvickolt arany csörgők és arany hintalovak között, csillogó játékokkal, de társaság és izgalmak nélkül. Ám amikor betöltötte a tizedik évét, mindez megváltozott. Az ország törvényei úgy rendelkeztek, hogy a tízéves királyfinak be kell járnia a birodalmat, amin, ha felnő, uralkodni fog.

A királyfi tehát útnak indult cifra ruhácskájában, és tátott szájjal bámulta a soha nem látott csodákat. Megnézte magának a virágzó cseresznyefát, a palota mellett csobogó patakot, a kamarás szöske kislányát, amint ugróiskolát rajzolt magának a porba. Megcirógatta arcát a napsütés, és orrát

betöltötte a pék kunyhója felől szálló mesés illat. Épp akkor sült ki egy hatalmas tepsis túrós batyu. A királyfi mohón kiadta a parancsot: vigyék a tepsit úgy, ahogy van, a palotába, ő akarja megenni a süteményt mind egy szálíg.

És ahogy a túrós batyuuval együtt a hatalom ízeire is ráérezett, így tett mindennel, ami megtetszett neki. Fényes üveggolyókat látott a juhásztor két fiánál? A palotába kérette a birodalom valamennyi üveggolyóját. Szemet vetett a papírcsákókra, a fűzfa furulyákra, a csúzlikra, a zöld levelibékákra és – miután felfigyelt egy vörös kölyökmacskára, amint épp a kamarás kislányának lábszarához dörgölőzött – begyűjtötte magának a birodalom összes macskáját is.

Volt nagy sopánkodás szerte az országban a macskák elvesztése miatt, csak az egerek örvendeztek, de mit volt mit tenni, amit a

királyfi óhajt, a királyfi megkapja, ez a törvény. A palotában alig lehetett megmaradni a folytonos nyávogástól, ő pedig most, hogy már szabad volt, rákapott a gyakori sétákra. Séta közben sosem hallott hang ütötte meg a fülét: valami halk duruzsolás, morgás – nem, mégsem morgás, valami zümmögő, varázslatos, vigasztaló és megnyugtató hang. A forrását keresve benyitott egy használaton kívüli, régi pajta ajtaján. Ott találta a kamarás kislányát, ölében a vörös macska cirmos testvérel. Együtt bujkáltak, hogy ne kelljen a cirmost is beszolgáltatni a palotának.

A különös hang a cicából jött. Dorombolt a simogató gyerekkéz alatt. A királyfi elámult: az ő 328 macskája közül egy sem dorombolt soha. Magyarázatért a leányhoz fordult, aki nagy bátran így felelt: „Megmondom, felséged, ha őt megtarthatom, és vissza-

hozzák nekem a vöröset is.” A királyfi, mert minden mohósága mellett azért jó szíve volt, és igen-igen furdalta a kíváncsiság, ráállt az alkura. A kislány nem is késlekedett a válasszal: „Igazán szeretni, eleget simogatni 328 macskát nem lehet, csak egyet, legfeljebb kettőt. Ha dorombolást kíván fenséged, azt tanácsolom, adjon vissza 327-et, és válasszon egyet, amiről érzi: a szívének igazán kedves lehet. Őt aztán – ahogy egy réges-régi mesében a róka tanította – szelídítse meg. Ha ezzel megvan, meglátja, megérkezik a dorombolás is.”

A királyfi eltűnődött, és miközben elhatározta, hogy megfogadja a tanácsot, az is eszébe jutott, vajon igaz-e mindez a szösze kislányokra is.

Színtelenség?

LÁNG ANNA rajzai

Pupák volt a neve. Hosszú lábú, hordótestű, csupa fekete-fehér csík. Az állatkert egyetlen zebrájaként kényelmesen élt a hatalmas kifutóban, amin két zsiráffal és egy csapat flamingóval osztozott. Az emberek szerették: zebracsemegével etették a markukból, a gyerekek cirógatták a puha orrát, néha almával és édes répával kínálták, fotókat készítettek róla.

Senki nem gondolta, hogy Pupák elégedetlen, pedig esténként, mikor kialudt a rivaldafény és az állatkert bezárta kapuit, a kis zebrafiú egyik hátsó lábát felhúzza, fejét lógatva búslakodott a kifutó sarkában. Annyira belemerült a gondolataiba, hogy észre se vette a flamingót, aki tollát borzolva, hosszú léptekkel közeledett felé.

– Mi bánt, Pupák? Régóta figyelem, hogy szomorkodsz.

Pupák lassan ingatta busa fejét ide-oda.

– Hogyne szomorkodnék, mikor én vagyok az egyetlen ezen a világon, aki ilyen színtelen – magyarázta megtörten.

A flamingó gyorsan körbejárta a zebrát, alaposan megvizsgálta a szőrét és a mintáját a kifutót bevilágító halvány fényben.

– Nem vagy te színtelen – próbálta vigasztalni –, csak fekete és fehér.

– Pontosan ez a baj. Rajtam kívül mindenki más olyan szép. A zsiráfok barnák és sárgák, ti rózsaszínben pompáztok, a papagájok kékek, zöldek és lilák, a pillangók pedig... hú, a pillangók. Én pedig csak csíkos vagyok, csupa fekete és fehér. Unalmas.

A flamingó nem igazán értette, mi baja a zebrának, de úgy döntött, fölösleges szavak helyett inkább hallgatással fejezi ki együttérzését. Mikor felkelt a nap, még mindig ott ácsorogtak a sarokban. A kifutó kapujának nyikorgására ébredtek mind a ketten. Ám a megszokott reggeli helyett most az egyik gondozó érkezett mosolyogva, kezében kötőfékkal.

– Gyere, Pupák – mondta a zebrának, aki érdeklődve szaglászta a kétlábút. – Itt a nagy nap!

Pupák visszanézett a flamingóra. Egyikük sem értette, mi történik. A madár kerepelt neki, ő pedig válaszul hangosan nyerített. Aztán a gondozó bevezette egy lószállítóba, és útnak indultak az ismeretlenbe. Hosszan utaztak: a földön és vízen megtett távolság végtelennek tűnt. Hova viszik? Új állatkertbe? Csak ez lehet. Szomorúan gondolt a rózsaszín flamingóra meg a foltos zsiráfokra.

Egyszer aztán megérkeztek. Az új helyen forró volt a levegő, égetett a nap, a mozdulatlan levegőben ismeretlen illatok keveredtek. Ahogy Pupák lelépett a lószállítóról, alig hitt a szemének. Sehol egy kerítés, csak végtelen fűtenger és a távolban hegyek. Látott mást is: megszámlálhatatlanul sok fekete-fehér csíkot. Ezek ugyanolyanok voltak, mint ő, és amikor nyerített nekik, visszanyerítették.

Hát mégsem ő volt az egyetlen!

Darwin pintyei

Charles Darwin (ejtsd: csársz dárvin), a fiatal angol természettudós 1835 szeptemberében lépett a csendes-óceáni Galápagos-szigetekre, ahol összegyűjtötte az állatokat, növényeket, amelyek későbbi fontos elméletéhez, az **evolúció** gondolatához vezettek. A szó a latin *evolvere* (kibont, kibomlik) igéből származik. A kutatóhajón, amellyel körbeutazta a világot, átvizsgálta és elrendezte különféle mintákból álló gyűjteményét.

Minden szigeten új állatfajokkal találkozott, némelyik nagyon hasonlított a szomszédos szigeteken élőre, mégis: a szigeteknek saját teknős-, gém- és pinty-faja volt.

A legenda szerint különösen a pintyek keltették fel érdeklődését. A később róla elnevezett énekesmadarak, amelyek 13 faja a Galápagos-szigeteken és egy faja a Galápagos-szigetektől 800 km-re fekvő Cocos-szigeten élnek, körülbelül 20 centiméteresek. Csőrük alakjában,

méretében, életmódjukban és különösen a táplálkozásukban különböznek. De még a dalaik is eltérőek!

Feltételezhető, hogy úgy 2-3 millió évvel ezelőtt a vihar egy nőtény pintyet sodort az egyik Galápagos-szigetre, majdnem ezer kilométerre a szárazföldtől. A pinty már megtermékenyített petesejtet hordozott. Utódai benépesítették a szigetet és szaporodtak. A következő évezredekben

a pintyek időnként átvándoroltak a többi szigetre. A Galápagos-szigetek közötti távolság olyan feltételeket biztosított, amelyek kedveztek az eltérő fajképződésnek. A különböző táplálkozási szokások kialakulásában a leginkább meghatározó maga a táplálék volt. Az egyik pintyfaj rovarokat, a másik kaktuszokat vagy kemény héjú gyümölcsöket fogyasztott, és a generációk során a tápláléktól függően alakultak ki a különböző csőrformák: vastag, vaskos csőre lett a pintyeknek, amelyek gabonaféléket ettek; a keskenyebb, hegyes csőrök pedig a vegyes táplálkozású és rovarevő pintyeknél alakultak ki.

Darwin úgy gondolta, hogy bár az egyes pintyek mindig kissé másképp néznek ki, fejlődésük egyetlen ősi formára vezethető vissza. Vagyis a különböző pintyfajoknak közös őse volt, és a fajok bizony változnak.

Darwin pintyei az **adaptív radiáció**, az alkalmazkodó szétterjedés jó példái. Az evolúció során, egyetlen fajból sok millió éven keresztül számos különböző faj alakul ki párhuzamosan. Ha egy faj kedvező életfeltételeket talál valahol, alkalmazkodik a körülményekhez. Így a különböző fajok egymástól függetlenül fejlődnek tovább. Végül már genetikailag és megjelenésükben is egészen eltérőek.

BORSICZKY-FÉL JÚLIA

Mennyi az annyi?

Ugye, nem is fájt az a kis csípés? – szokták kérdezni az orvosok meg a szülők fejsimogatás közben, amikor a gyerekek túl vannak a védőoltáson. S ha azt hallják, orr alá dűnnyögve, hogy *nem*, akkor remélhetik, hogy a következő alkalommal már talán csak *aprócska* félelemmel várja a kis hős a tűt meg a szúrást.

És ha mégis fájt valamennyire? És ha a félelem emiatt valamivel nagyobb lesz legközelebb? Na, de mennyi ebben az esetben a *csöppnyi* fájdalom, és mekkora az *erősebb* félelem?

Amikor darázs szúr meg, az már *nagyon-nagyon* fájhat – és mindenki érti, hogy

kétszer mondva mennyivel súlyosabb az eset. De égethet is a csípés, a sebbe szakadt fullánk meg a darázs mérge miatt még annál is jobban: *szörnyen, rettenetesen, pokolian* – olykor egyenesen *elviselhetetlenül*.

A fájdalom mértékét, egyre nagyobb erejét tehát szavakkal tudjuk mérni. Aki érzi, ki tudja fejezni, el tudja mondani, meg tudja osztani másokkal. Így aztán kaphat segítséget, gyógyszert vagy együttérzést, nyugtatást. A fájdalom pedig előbb-utóbb csillapodni kezd, *egyre enyhébb* lesz, hogy a végén már ne is figyeljünk rá, mikor lett *alig érezhetőből észrevehető*.

Mennyivel könnyebb a dolgok súlyát

vagy a távolságot számokkal mérni! Nyolcvan deka alma, két kiló kenyér, öt kiló krumplic. Az minden mérlegen annyi. Pontosan három méter húsz centit ugrottál távolba, nyolcvan centi széles a könyvespolc, és negyvenkét kilométert megy az autó a háztól a hétvégi telekre.

De ha arra vagyunk kíváncsiak, mennyire érzi jól magát a barátunk, megint csak szavakkal tudunk mérni. S no lám, ha *nagyon-nagyon* vidám valaki, az több, mint ha csak nagyon vidám. És lehet *szörnyű* jó kedve, *rettenetes* jó kedve és *pokoli* jó kedve is – és rögtön megértjük, hogy ezek a szavak ezekben a helyzetekben pontosan úgy működnek, mint a számok a mértékegységek előtt. Már nem számít, hogy a szörnyektől félünk, a rettegés tartós félelem, a poklot meg borzasztó, elviselhetetlen helynek képzeljük: az a fontos, hogy ezekkel a szavakkal egyre erősebb dolgokra tudunk utalni.

Mikor és miért mondod, hogy ma *különlegesen* jó kedved van? Mire utal az, aki szerint épp *fantasztikus* kedvében találsz? És vajon miből veszed észre, anélkül, hogy mondanád, ha *rosszkedvű*? Ha *szomorú*? Ha *letört*, ha *elkeseredett*? Az arca, a hangja, a mozgása, a szavai árulkodnak, és te megpróbálsz *felmérni*, *megbecsülni*, hogy valójában mennyire rossz a kedve. Hogy felvidítsd valamivel vagy megérezd: most jobb magára hagyni.

Ahány nép, annyiféle megoldás. India ősi nyelvében, a szanszkritban úgy fejezték ki, ha valamiből sok van, hogy egyszerűen a hangya megnevezésére szokásos szót mondták ki. Mindez magyarul: rengeteg (az erdőben óriási mennyiségű fát találunk), tengernyi (amelyben felfoghatatlanul sok a víz) vagy „annyi, mint égen a csillag” (ami már egyenesen megszámlálhatatlanul sok).

Nézz utána, honnan származik a *rahedli* meg a *temérdek* szavunk. Vagy te inkább azt szereted mondani, hogy *csomó*, ha valamiből sok van?

A súlyos dolgok megnevezésére a szanszkrit a legnehezebb ismert gyümölcsöt, a mangót választotta. S mit mondunk mi, ha valamit különösen nehéz felelni?

Azt, hogy dögnehez.

De vannak dolgok, amik meg dögunalmasak.

És vannak köztünk dögerősek is.

Vagyis a *dög* bizonyos esetekben egyszerűen azt jelenti, hogy nagyon. És mégsem mondjuk egy süteményre, hogy „dögfinom”. Ám azzal nincs baj, ha *szörnyen* vagy *rettenetesen* finomnak nevezzük.

Néha meg lehet fejteni az ilyen eltérések okát, néha nem. Jó a nyelvészeknek, hogy ilyen érdekes, izgalmas rejtvények megoldásával bíbelődhetnek.

Z. KARVALICS LÁSZLÓ

Kéz kezet mos

Amikor a magyar nyelvtannal reménytelennek tűnő küzdelmet folytatsz, úgy érezheted, csupa logikátlan szabály vesz körül, amiket csak bemagolni lehet. Miért *kezet* mosunk és miért nem *kézet*? Miért hiányzik egy hang a *kapor* szóból, amikor tárgyesetbe tesszük: *kaprot*? A nyelvtanórán **többalakú tövekként** tanultok ezekről. Ez azt jelenti, hogy egy szótőnek több alakja is lehet a todalékolástól függően. A *kéz*-nek tehát további lehetséges alakja a *kez-*, de csak a *kezet*, *kezek*, *kezes* és még néhány ilyen rag, jel vagy képző társaságában. Önállóan sohasem szerepelhet így. Ugyanígy a *kapor* tő változata a *kapr-*, bizonyos todalékokkal társítva. Ezzel szemben például a *hang egyalakú*, mert

akárhogyan foglaljuk mondatba, mindig *hang* formájában jelenik meg (*hangot, hangos* stb.).

Ami neked logikátlanak tűnhet, egy magyarul tanuló külföldi számára pedig rendhagyónak, arra mindig magyarázatot ad a nyelvtörténet. Több mint ezer évvel ezelőtt, a honfoglalás idején a magyar szótövek mind egyalakúak voltak, és mindegyik magánhangzóra végződött. A régi szövegek tanúsága szerint *hal* szavunk például *hala* volt, *kéz* szavunk *keze*, és így tovább. Ez nemcsak a főnevekre, hanem az igékre is érvényes volt: az *ad* ige alakja például *ado* volt. Amikor a főnevek tárgyragot kaptak vagy többes számba kerültek, elegendő volt ehhez az alakhoz hozzáilleszteni a toldalékokat: *halat, kezek, adom*. Ezeket ma is így használjuk. Később azonban ezek a hangok elkezdtek lekopni a szótövek végéről, és csupán a toldalékos alakokban őrződött meg emlékük. Az iskolában ezt úgy tanuljátok, hogy a toldalék előtti magánhangzók **kötő- vagy előhangok**, amelyek révén könnyebben ejtjük ki a többes számú, tárgyragos vagy más toldalékkal ellátott szót.

A *hal* és az *ad* szó ma egyalakú töveknek számítanak, hiszen bármi is követi ezeket, mindig így néznek ki, a toldalék előtti *a*-t és az *o*-t pedig már nem a *tő* részeként kezelik. A *keze* viszont időközben *kéz-zé* vált. Ez a szótő ugyanis ellensúlyozta, hogy lekopott a végéről a magánhangzó, és annak pótlásaként hosszú magánhangzóvá, *é-vé* nyújtotta az első *e*-t. Így lett a *keze* tőből *kéz*, miközben a toldalékolt formák megőrizték az eredeti

alakot: *keze-k, keze-t* (ezt az iskolában így elemzitek: *kez-ek* vagy *kez-e-k, kez-et* vagy *kez-e-t*). Amit tehát ma betoldott hangnak érzékelünk a könnyebb kiejtéshez, valójában ezerévesnél is régebbi *tővéghangzó*, ami nem minden esetben (például a *hal* szónál nem), de olykor, mint a *kéz* szónál, többalakúságot eredményez.

A *kapor* szótő *kapr-* változatát viszont valóban egy **ejtéskönnyítő hang** eredményezte. Amikor megtanultuk ezt a szót más népektől, akik *kopr* formában használták, mi, magyarok beletoldottunk egy hangot, hogy elkerüljük a szó végén a mássalhangzók torlódását. Így lett belőle *kapor*. Amikor viszont toldalékot kaptott, ez a szóvégi torlódás középre került, ahol könnyebb kiejteni, ezért ilyen esetekben megmaradhatott az eredeti alak: *kapr-ot*. Ez azért sem volt már szokatlan a magyar fülnek, mert sok más szó is elvesztette egy magánhangzóját, amikor toldalékot kapott, ezért mondunk és írunk például *álmot* helyett *álmot*.

A magyar nyelv szövevényes utakon vált olyanná, ahogyan ma használjuk, és nem állt meg a változása. Most csak egy-egy magánhangzó ki- és bekerüléséről olvashattál, és máris több jelenségre kaptál magyarázatot, ami eddig értelmetlennek tűnt. Képzeld csak el, mi minden történhetett még az évszázadok során, ami a magyar nyelvet formálta!

PARAPATICS ANDREA

Mindenki a szigetért

Mint mindig, most is a szarka hozta a híreket. A városházán járt, ahol a nyitott ablakon keresztül egy illatos fánkot akart elcsenni. De amikor meghallotta a beszélgetést, feledte a fánkot, és hanyatt-homlok repült vissza a szigetre. Riadót fújt, és az állatok azonnal összesereglettek.

– Üdülõpark, szálloda, vitorláskikötõ – csak úgy záporoztak csõrébõl a szavak.

– És velünk mi lesz? – kérdezte aggodalmasan a nyuszi.

– Egy környezetvédelmis lány is feltette ezt a kérdést, de a többiek lehurrogták.

– Kell egy haditerv! – állapította meg a számár, aki kivételesen nem mondott csacsiságot.

Az állatok bólogattak, és a sereg elindult a vén bagolyhoz útmutatást kérni. Hosszan tanácskoztak, mire megszületett a terv, és azonnal nekiláttak a megvalósításnak. Amikor egy reggel a sólyom a magasból kiszúrta a földmérõket, mind készen álltak a bevetésre.

A szakembereket a part közelében érte az elsõ kellemetlen meglepetés: a víz telis-tele volt döglött halakkal. Persze, az uszonyosok nem pusztultak el, csak sikerrel alkalmazták a kételtűek által betanított légzőgyakorlatokat. Látszólag élettelenül himbálózta a víz felszínén; igaz, komolyan koncentrálniuk kellett, hogy ne törjön ki belõlük a nevetés.

A parton közben feltűnt a veszett rókák csapata. Habzó szájuk láttán a rablóbanda tagjai elégedetten veregették meg vezetőjük, a szarka szárnyát. Az ötletgazda szerényen

elhárította az ünneplést azzal, hogy a városban nyitva hagyott ablakok igencsak megkönnyítették küldetésüket, a fogkrémek eltulajdonítását. A rókák most vonaglottak; a koreográfia a flamingó munkáját dicsérte.

A földmérõk ijedten hátráltak, de megpróbáltatásaik korántsem értek véget. A távolból farkasüvöltés hallatszott. Igaz, a szigeten csak egy öreg ordas élt, aki már nem igazán tudott vonyítani, de kitűnõ mesternek bizonyult a sintérteleprõl szökött kutyák betanításában. A szakértõk fejvesztve menekültek, a város pedig gyorsan elállt az üdülõparki beruházástól.

A sziget lakói lelkesen ünnepeltek. Egyszerre kiáltották mottójukat: Egy mindenkiért, mindenki a szigetért! Vezetõjük, a kiöregedett cirkuszi medve köszönetet mondott mindenkinek.

– Külön elismerésemet fejezem ki a szarkának, aki nemcsak a hírek fáradhatatlan szállítója volt, hanem személyesen is nagy szerepet vállalt az akcióban. De hova tűnt a szarka?

A hírvívó épp akkor landolt egy fenyõfán, és meglehetősen feldúltan tűnt.

– Baj van. Filmesek jönnek a jövő héten. Horror-sorozatot akarnak itt forgatni „Rémségek kicsiny szigete” címmel.

– Kell egy haditerv! – mondta a számár, és a többiek bólogatva indultak a vén bagolyhoz tanácsot kérni.

A harapós műanyagszék és a többiek

Volt egyszer egy piros műanyagszék. Más volt, mint a többi, ugyanis, ha beleült valaki, a szék azonnal megharapta. Nem meglepő, hogy tulajdonosa hamar megszabadult tőle, mindenütt csak hányódott, végül a szeméttelen költött ki.

Hanem ez a szék öntudatos bútor volt, és nem törődött bele, hogy az emberek egyszerűen kidobják. Elhatározta hát, hogy megszökik a szeméttelpről. El is indult.

– Hát te meg hová mész? – hallott egy baljós, surrogó hangot a háta mögött.

A szék remegő lábakkal fordult meg. Fekete biciklit pillantott meg a szemétdomb tövében. Úgy sejtette, a bicikli valami őrféle lehet, akinek az a dolga, hogy a rendre vigyázzon, és nyilván nem engedheti, hogy egy ilyen szép, piros műanyagszék csak úgy elcsatangoljon a szeméttelpről. Összeszedte minden bátorságát, és így szólt:

– Még fiatal vagyok. Szinte új, vagy legalábbis alig használt. Nem hagyom élve eltemetni magamat itt a szemétben. Úgyhogy ne is tartóztass, dolgom van a világban.

– Veled mehetek? – kérdezte a bicikli izgatottan, és lámpái csillogtak az örömtől.

– Persze – válaszolta a szék megkönnyebbülve.

– De, izé, az a helyzet, hogy csak hátrafelé tudok gurulni.

– Engem cseppet sem zavar – mondta a szék, és indult volna, de akkor megint megszólalt valaki.

– Én is veletek mehetek?

– Te meg ki vagy?

Valami előmászott a szemét alól.

– Pénztárca vagyok. Lyukas pénztárca.

– Hát, ha velünk akarsz jönni, akkor gyere – mondta a piros műanyagszék, aztán gondolt egyet és elkiáltotta magát. – Figyelem, figyelem! Aki velünk akar jönni, most lépjen elő!

Itt is, ott is mocorgás támadt. Mindenféle tárgyak jelentkeztek, hogy ők is szívesen csatlakoznának. Végül összesen hetvenheten indultak útnak. Átmásztak a szemételep kerítésén, és elindultak a város felé.

Különös menetszlop volt: elől ment a piros műanyagszék, mögötte gurult hátrafelé a bicikli, utánuk baktatott a lyukas pénztárca, aztán egy trombita lépdelt, felhőtlenül tülkölve az egyetlen dalt, amit tudott, még hozzá hamisan, őt követte a barátságos, de félelmetes plüssmackó, akinek a bélése volt kívül, mert valamiért kifordítva

jött le a gyártósorról, és így tovább, mind a hetvenheten.

Alkonyodott már, és félúton lehettek, amikor megláttak egy autót az út szélén. Az autó így szólt hozzájuk.

– Sziasztok, nekem kifogyott az üzemanyagom. Nincs köztetek véletlenül egy benzinkanna?

– De van – szólalt meg a tömegben egy hang, és csakugyan elő is lépett a benzinkanna.

– Jaj, de jó – mondta az autó –, kérlek, tankolj meg!

– Az a helyzet, hogy benzinallergiám van, ezért csak vizet tűrök meg a gyomromban, minden más azonnal kijön belőlem.

– Jaj, de kár – mondta az autó, de aztán látva, hogy a benzinkannának ez nem esett jól, gyorsan szépített. – Úgy értem, hogy sajnos, a víz nem segít rajtam, de sebjaj, majdcsak visszajön a gazdám és hoz üzemanyagot. Tudjátok, ő üzletember, csak nem túl ügyes. Most is elfelejtett időben tankolni. Vagy az is lehet, hogy megint nincs pénze. Annyira unalmas itt egyedül!

– Hamarosan besötétedik – állapította meg a szék. – Ha gondolod, ma itt éjszakázhatunk melletted.

Így is lett. Elalvás előtt még sokáig beszélgettek ott az út szélén, az autó és a hetvenhét szökevény, aztán elnyomta őket az álom.

Reggel arra ébredtek, hogy egy öltönyös, napszemüveges ember lép az autóhoz.

A férfi felnyitotta a benzinsapkát és egy flakon üzemanyagot öntött bele. Messziről gyalogolhatott, mert amikor kész volt, fáradtan leült a piros műanyagszékbe. Hatalmas ordítás rázta meg a tájat. Az üzletember a hátsóját tapogatta.

– Hát te meg miféle szerzet vagy?

– Én vagyok a harapós műanyagszék.

Az üzletember csak most nézett végig az autója mellett heverő szeméttelép-szökevényeken.

– És ti kik vagytok?

Erre mind a hetvenheten szép sorjában bemutatkoztak: a lyukas pénztárca, a hátrafelé guruló bicikli, a domború merőkanál, a néma kereplő, a végtelenített hosszabbítókábel, a krumplizabáló burgonyahámozó, a mindent összeforrasztó olló, a meggymagozó, ami messzire lőtte, amit beletettek és a többiek.

Az üzletember hümmögve hallgatta őket, és amikor az utolsó is bemutatkozott, így szólt.

– Ennyi selejtes kacatot még életemben nem láttam. Ti is mind épp olyan haszontalanok vagytok, mint én, a sikertelen üzletember. De együtt talán többre megyünk. Már van is egy ötletem. Tartsatok velem!

Így történt, hogy mind a hetvenheten beszálltak az üzletember autójába, és néhány nappal később megnyílt a Meghökkenető Vidámpark, aminek gyorsan híre ment, és hamarosan már messzi földről is érkeztek a meglepődni vágyó látogatók.

INCZÉDY TAMÁS

Leó, az egyetlen

Az óvodában volt sok szerelmem.
Tomi bújócskázott,
Máté fogócskázott velem,
Balázs feljött értem
a legmagasabb mászókára is.
Mióta iskolás vagyok,
csak egy van, Leó.
Felmászik értem ő is bárhová,
segít, ha nem megy a házi,
délután elkísér hazáig.
És mióta a csokimat csak vele
kellett megosztanom,
már azt is értem,
anyának milyen igaza van,
hogyan az egy
néha sokkal több a soknál.
Mert a csokiból mindig
sokkal több marad.

HAÁSZ JÁNOS

MACSINKA ZSOLT
rajzai

Hangya- gond

Hangya a szobámban,
egy morzsa mellé leül,
tudom, nem jelent jót,
tudom, hogy nincs egyedül.

No, meg nem is tud leülni,
kizárt így hat lábbal,
hosszúkás teste most épp
egyalakú a morzsával.

Látom, felkapja, elviszi,
nem is látszik, hogy nagyon
erőlködne; surran az
étel ízelt lábakon.

Anya mondta, ne itt egyek,
persze most már hiába,
jönnek majd új kalandorok
összetett szemükben hála.

LAUER PÉTER

Egy meg egy

Van hogy az egy is nagyon sok
néha a több is túl kevés
kifordított zsebben a lyuk
tenyeredben a viszketés

A több nem feltétlenül sok
de az egy több a semminél
Kiabálj ha kedved tartja
ahogy a torkodon kifer

BÚTH EMÍLIA

Számításaim szerint

Amikor nullától százig számolok,
az egy előtt hosszú szünetet tartok,
de huszonhat és huszonhét között nem.
Nem lehet, hogy ugyanannyi a különbség
a semmi és az egy között,
mint, mondjuk, ötről a hatra.
Egy és kettő között is van távolság,
ott mindig nyelek egyet,
pedig tudom, hogy mi jön utána.
Kettő után már egyszerű a számlálás.

CSONGOR ANDREA

Egyet mondok, kettő lesz belőle

Ebben a lapszámban *több, sok, számtalan* példát olvashattál arra, hogy olykor „az egy is nagyon sok / néha a több is túl kevés.” **Írj, rajzolj, alkoss** *egyéni*leg vagy csoportosan: számodra mit jelent, hogyan jelenik meg az EGY és a TÖBB?

Várjuk a verseket, meséket, képeket, filmeket, szobrokat, előadásokat és más műveket

2022. november 7-ig a szerkesztőség email vagy postacímén. A leg gondosabb munkák alkotóit megjutalmazzuk – *egy vagy több* nyereménnyel.

